

OPINNÄYTETYÖ

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen case Hämeenkyrön kunta

Kaisa Honkala

Yhteisöpedagogi YAMK

(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(4/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi YAMK

Tekijä: Kaisa Honkala

Opinnäytetyön nimi: Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen – case Hämeenkyrön kunta

Sivumäärä: 51 ja 4 liitesivua

Työn ohjaaja: Merja Kylmäkoski

Työn tilaaja: Hämeenkyrön kunta, nuorisopalvelut

Tämä opinnäytetyön tarkoitus on kehittää nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa Hämeenkyrön nuorisopalveluiden näkökulmasta. Työn tilaajana on Hämeenkyrön nuorisopalvelut. Hämeenkyrössä verkosto on nimetty Nuorisofoorumiksi, mutta sen toiminta on keskeytynyt koronaepidemian vuoksi kokonaan.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on monialaista yhteistyötä, jossa jäsenten tutustumista toisiinsa ja ajan antamista keskustelulle ei tule väheksyä. Myös tuleva sote-uudistus ohjaa maakuntia ja kuntia monialaiseen yhteistyöhön.

Tavoitteena oli selvittää Pirkanmaan kuntien ohjaus- ja palveluverkostojen tilaa nuorisopalveluiden näkökulmasta. Opinnäytetyö keskittyi selvittämään verkostojen toimivia käytänteitä, joiden pohjalta luotiin kehittämissuhteita nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen kehittämiseksi. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaohje, joka on suunnattu Hämeenkyrön kuntaan. Toimintaohjeen sisältö ja kehittämissuhteet ovat kuitenkin rakennettu siten, että kuntien verkostot valtakunnallisesti voivat helposti käyttää sitä pohjana omalle toiminnalleen.

Ohjaus- ja palveluverkosto näyttää löytävän runsaasti tietoa nuorten tilanteesta, mutta tätä tietoa ei aina osata käyttää hyväksi. Yksi tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisikin pohtia, miten tämä tieto saataisiin tehokkaasti hyödynnettyä.

Asiasanat:

Verkostotyö, monialaisuus, nuorisopalvelut

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities, Community Educator

Author: Kaisa Honkala

Title: Developing the youth guidance and service network – A Case study of the municipality of Hämeenkyrö

Number of Pages: 51 and 4 attachment pages

Supervisor: Principal Lecturer Merja Kylmäkoski

Commissioned by: The youth services of the municipality of Hämeenkyrö

This study focuses on developing the youth guidance and service network within the youth services of the municipality of Hämeenkyrö, who is also the commissioner of this thesis. In Hämeenkyrö, the network is called Nuorisofoorumi ("Youth Forum") but its activity has been cancelled for the time being because of the Covid-19 epidemic.

The Youth Guidance and Service Network is a multidisciplinary collaboration network, and the importance of its members knowing each other and allowing time for discussion should not be undervalued. The forthcoming public healthcare and social welfare reform will also guide provinces and municipalities towards multi-sectoral networking.

The objective of this thesis was to study the present status of the guidance and service networks of the municipalities in Pirkanmaa province from the perspective of their youth services. The thesis project focused on exploring the working practices of the networks: based on the results, development proposals were created for the development of youth guidance and service networks. The research method used was survey.

As a result of the thesis, guidelines were created for the youth guidance and service network, directed for the municipality of Hämeenkyrö. However, the guidelines and development proposals are structured in such a way that networks in all municipalities in Finland can easily use them as a basis for their own activities and operations.

There seems to be plenty of information available for the guidance and service network on the situation of young people, but this information might sometimes be difficult to utilize. An important topic for further research would be to consider how this information could be used more effectively.

Keywords: networking, multi-sectoral, youth services

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	LÄHTÖKOHDAT TYÖLLE	8
2.1	Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston historiaa.....	9
2.2	Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston toiminta nykyään.....	11
3	NUORTEN OHJAUS- JA PALVELUVERKOSTO	14
4	MONIAMMATILLINEN JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ	17
4.1	Monialaisen yhteistyön tekeminen	18
4.2	Monialainen verkostotyö	20
5	MONIALAISEN RYHMÄN TOIMINTA KOHTI TOIMIVAA VERKOSTOA	22
5.1	Toiminnan arviointi	23
5.2	Johtaminen	24
6	NUORTEN PALVELUJEN YHTEENSOVITTAMINEN JA MAAKUNTAUUDISTUS	27
6.1	Maakuntauudistus yhteensovittaa palveluja	28
7	TYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS	30
7.1	Tutkimuskysymykset	30
7.2	Ohjaus- ja palveluverkostojen tilanteen kartoittaminen	31
7.3	Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaohje	33
8	TULOKSET	34
8.1	Ohjaus- ja palveluverkoston rakenne.....	34
8.2	Ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät.....	35
8.3	Kohti toimivampaa ohjaus- ja palveluverkostoa	37

9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	38
9.1	Rakenteelliset toimenpiteet	38
9.2	Sisällölliset toimenpiteet	40
10	POHDINTA	45
10.1	Opinnäytetyön prosessi	45
10.2	Tulosten pohdinta	46
10.3	Jatkotoimenpiteet	48
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	

Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaohje

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kehittää nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa kunnissa Hämeenkyrön kunnan näkökulmasta.

Nuorisolaki (2016/1285) säättää, että kunnissa on oltava monialainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto tai vastaava työryhmä. Verkoston tehtävänä on koota tietoa nuorten kasvu- ja elinoloista ja niiden pohjalta arvioida ja kehittää nuorten palveluja. Verkoston tulee sujuvoittaa tiedonvaihtoa ja nuorten palvelujen yhteisiä menettelytapoja sekä edistää monialaista yhteistyötä nuorisotoiminnan toteuttamiseksi.

Tarve tälle työlle lähti Hämeenkyrön nuorisopalveluista, joissa itse työskentelen nuorisohjaajana. Hämeenkyrössä nuorten ohjaus- ja palveluverkoston vetovastuu on nuorisopalveluilla ja verkostoa on viime aikoina yritetty kehittää pohtimalla, mitkä tahot verkostossa pitäisi olla mukana, jotta verkosto toimisi parhaalla mahdollisella tavalla. Verkoston kokoontuminen jäi kuitenkin uuden järjestäytymiskokouksen jälkeen koronaepidemian vuoksi kokonaan ja nyt se odottaa uudelleenkäynnistymistä.

Hämeenkyrön nuorisopalveluissa toimii kaksi vakituista nuorisohjaajaa sekä nuorisopalveluiden esihenkilö, joka vastaa tällä hetkellä myös kansalaisopiston, musiikkiopiston ja kulttuuripalvelujen toiminnasta. Näiden lisäksi nuorisotiloilla on kaksi tai useampi tuntiohjaajaa. Nuorisopalveluiden esihenkilö toimii ohjaus- ja palveluverkoston puheenjohtajana ja koolle kutsujana.

Itse toimin nuorisopalveluissa toisena vakituksena nuorisohjaajana, tosin olen lähes koko opinnäytetyöprosessin ajan ollut poissa työstäni perhe- ja opintovapaiden vuoksi. Hämeenkyrössä aloitin nuorisohjaajana vuonna 2014, jolloin Hämeenkyröön palkattiin ensimmäinen nuorisohjaaja. Olen siis päässyt kehittämään Hämeenkyrön nuorisopalveluiden toimintaa voimakkaasti. Toimin aiemmin ohjaus- ja palveluverkoston sihteerinä ja vastasin verkoston sisällöistä yhdessä nuorisopalveluiden esihenkilön kanssa ennen koronaepidemian tuloa, jolloin verkoston toiminta keskeytyi.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on toimiessaan keskeisessä asemassa ratkaisemassa nuorten palvelujen tehostamiseen ja sujuvoittamiseen liittyviä asioita. Se on taho, jonne työntekijät voisivat nostaa arjessa törmäämiänsä epäkohtia ratkaistaviksi. Toimivalla verkostolla olisi

varmasti paikkansa nyt sote-uudistuksen myötä syntyvien hyvinvointialueiden palvelujen ja kunnalle jäävien palvelujen yhteistyön välissä.

Nuorisolain lisäksi esimerkiksi Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan (VANUPO) ohjelma 2020-2023 ohjaa kuntia hallintorajoja ylittävään monialaiseen yhteistyöhön. Lisäksi opinnäytetyöprosessin aikana aluehallintovirasto aloitti tekemään tilanneselvitystä nuorten ohjaus- ja palveluverkostoista opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana.

Opinnäytetyön yksi keskeisin käsite on monialainen yhteistyö. Nuorten ongelmat ovat usein monisäikeisiä ja niiden ratkaisemiseksi tarvitaan monenlaista osaamista. Kun halutaan työskennellä asiakaslähtöisesti ja nuori nähdään kokonaisuutena, päädytään monialaiseen yhteistyöhön. (Kuure & Lidman 2013, 14.) Monialainen yhteistyö käsitteenä pitää sisällään yhteistyön yli organisaatorajojen ja eri koulutus pohjaisten asiantuntijoiden välillä. Monialaisen yhteistyön etuna on palvelujen tehostuminen, nopeampi ja kokonaisvaltaisempi palvelu asiakkaalle sekä jaettu tieto. (Ursin 2013, 8.)

Tässä opinnäytetyössä tutkin Pirkanmaan kuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tilaa nuorisopalveluiden näkökulmasta ja millaisilla keinoilla verkostot pyrkivät vastaamaan nuorisolain asettamiin tehtäviin sekä millaiset asiat verkoston jäsenet kokevat hyödyllisiksi. Näiden lisäksi tutkimuskysymyksenäni on, miten näitä hyviä käytänteitä voidaan soveltaa Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkostossa. Hämeenkyrö lukeutuu Tampereen kehyskunnaksi ja rajasin tutkimustyöni siksi Pirkanmaahan. Tutkimusmenetelmänä käytin kyselyä.

Gretschel ja Mulari (2013, 19) toetavat, että “muiden luomista verkostoista voi ottaa esimerkiksi, mutta niitä ei voi kopioida”. Tällä he tarkoittavat sitä, että verkostoa luotaessa on kuunneltava jokaista ja annettava prosessille aikaa. Suuntaan toimenpide-ehdotukseni Hämeenkyrön kuntaan, mutta pidän ne kuitenkin sillä tasolla, että tuloksia voi helposti hyödyntää valtakunnallisesti. Toimenpide-ehdotukset on rakennettu siten, että jokainen kunta voi ottaa niistä parhaaksi katsomansa asiat oman verkostonsa toimintaan. Toimivan verkoston ja sen jäsenien sitouttamiseksi on tärkeää, että verkoston jäsenet saavat itse asettaa tavoitteensa ja toimintasisältönsä (Kuntaliitto 2014, 19). Myös tästä syystä en ole nähnyt hyödylliseksi tehdä liian sitovia kehitysehdotuksia. Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle syntyi opinnäytetyön tuotoksena toimintaohje (liite 1), jonka tarkoituksena on toimia pohjana verkoston toiminnalle.

2 LÄHTÖKOHDAT TYÖLLE

Opinnäytetyön tilaajana on Hämeenkyrön kunnan nuorisopalvelut. Hämeenkyrön kunnassa on noin 10 000 asukasta ja se lukeutuu Tampereen kaupungin kehyskunnaksi. Hämeenkyrön nuorisopalveluihin palkattiin ensimmäinen nuoriso-ohjaaja vuonna 2014. Tätä ennen nuorisopalvelujen toimintaa pyöritti liikunta- ja nuorisosihteeri, jonka työpanos nuorisopalveluihin oli 50% työajasta. Tällöin nuorisopalveluiden toimintaan kuului nuorisovaltuusto, satunnaisia tapahtumia sekä nuorisotilat, joiden valvonta suoritettiin ostopalveluna paikalliselta yhdistykseltä.

Nuoriso-ohjaajan palkkaamisen jälkeen kunnan nuorisopalvelujen toimintaan kuuluu edellisten lisäksi koulunuorisotyötä, ohjaus- ja neuvontapalveluja, liikunnallista nuorisotyötä, pienryhmätoimintaa sekä tapahtumia ja retkiä. Hämeenkyröön palkattiin vuonna 2016 toinen nuoriso-ohjaaja ja kunnassa toimii lisäksi työllisyyspalvelujen alla kaksi etsivää nuorisotyöntekijää sekä kaksi starttivalmentajaa, jotka ylläpitävät starttivalmennusta. Syksyllä 2019 nuorisotilojen valvonnan ostopalvelu lopetettiin ja nuorisotiloille palkattiin kaksi tuntiohjaajaa nuoriso-ohjaajien lisäksi. Nykyään nuorisotiloilla toimii kaksi tai useampi tuntiohjaajaa sen mukaan, millaisia tuntimääriä kulloinkin tuntiohjaajat ovat halukkaita tekemään. Nuorisotilat ovat auki 25 tuntia viikossa ja nuorisotiloilla on kerrallaan kaksi ohjaajaa. Alkuvuodesta 2021 palkattiin hankerahalla Hämeenkyrön yläkouluun koulunuorisotyöntekijä ja tämä hanke loppuu keväällä 2022. Hankkeen pääpainona on koronaepidemian vaikutukset oppilaisiin.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Hämeenkyrön nuorisopalveluiden esihenkilön nimikettä on vaihdettu useaan kertaan. Aluksi hän oli liikunta- ja nuorisosihteeri, tämän jälkeen liikunta- ja nuorisopäällikkö. Sitten nuorisopalveluiden esihenkilön tehtävät siirtyivät kansalaisopiston rehtorin alaisuuteen, jolloin puhuttiin nuorisopalveluiden esimiehestä. Tällä hetkellä nimike on nuorisopalveluiden esihenkilö. Tässä opinnäytetyössä puhun kuitenkin aina nuorisopalveluiden esihenkilöstä selvyiden vuoksi ja tällä viitataan aina sen hetkiseen nuorisopalveluiden esihenkilön asemassa olevaan henkilöön.

Monialaista yhteistyötä Hämeenkyrössä on tehty pitkään. Pienessä kunnassa töitä tehdään usein ilman työparia ja etenkin tällöin muiden työntekijöiden kohtaaminen on tärkeää. Jo pelkästään työhyvinvoinnin kannalta on tärkeää päästä jakamaan omia kokemuksia, näkemyksiä ja kuulumisia. Myös nuorten palvelut ovat olleet hajallaan eri paikoissa. Vuonna 2020 toivottua

edistymistä tähän saatiin, kun etsivä nuorisotyö, starttivalmennus, nuorisotilat ja nuorisohjaajat sekä yhteiskoulun jopo-luokka ja varhaiskasvatuksen perhetyö muuttivat saman katon alle.

Palvelujen kehittämiseksi ja sujuvoittamiseksi Nuorisolaki (2016/1285) edellyttää, että jokaisella kunnalla on oltava monialainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Käsittelen nuorisolain asettamia edellytyksiä verkostolle paremmin luvussa kolme, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Myös Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023 (VANUPO) ohjaa voimakkaasti monialaiseen yhteistyöhön keskittymällä laajoihin nuorisopoliittisiin kysymyksiin, jotka vaativat hallintorajojen ylittävää johdonmukaista toimintaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). Näiden lisäksi alueellisen nuorisotyön kriteeristö (2015) painottaa osaltaan myös yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa, verkostotyötä ja aluetuntemuksen tärkeyttä (Nöjd 2015, 18).

Tämä opinnäytetyö keskittyy kehittämään nuorten ohjaus- ja palveluverkosta, jotta Hämeenkyrön kaltaisiin pieniin kuntiin saadaan toimiva verkosto, joka ottaa vastuun nuorten tilanteesta ja nuorten palvelujen kehittämisestä kunnissa.

2.1 Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston historiaa

Hämeenkyrön kunnalla ja Ikaalisten kaupungilla oli yhteinen ohjaus- ja palveluverkosto vuoteen 2014 asti. Yhteisen verkoston etuna oli työntekijöiden verkostoituminen sekä jaettu tieto. Toisen kunnan hyvät käytännöt tulivat keskusteluun ja toimiviksi osoittautuneet käytännöt tuotiin oman kunnan toimintaan. Lisäksi pystyttiin jakamaan kustannuksia kun esimerkiksi asiantuntijat voitiin kutsua samalla kertaa molempiin kuntiin puhumaan ajankohtaisista asioista.

Vuonna 2014 Hämeenkyrön ja Ikaalisen yhteinen ohjaus- ja palveluverkosto näki enemmän tarkoituksenmukaiseksi luoda molemmille kunnille oma ohjaus- ja palveluverkosto. Kuntien yhteisestä verkostosta luovuttiin pääosin siksi, että osallistujaluetteloon kuului kymmeniä nimiä ja kokoukset joita pidettiin kaksi kertaa vuodessa, kuluivat liian usein kuulumiskierroksen pitämiseen, jolloin nuorisolain säättämät tehtävät verkostolle jäivät usein ajanpuutteen vuoksi taka-alalle. Kuntien yhteinen tapaaminen koettiin kuitenkin tärkeäksi verkostoitumisen ja jaetun tiedon kanavaksi ja yhteisiä kokoontumisia päätettiin jatkaa kuntien omien ohjaus- ja palveluverkostojen kokoontumisien ohella. Kuntien omat verkostot kokoontuivat omalla aikataulullaan ja toivat toteuttamansa asiat kuntien yhteiseen tapaamiseen.

Hämeenkyrössä kunnan oma ohjaus- ja palveluverkosto on nimeltään nuorisofoorumi ja sen jäseniksi muodostui pitkälti ne työntekijät, jotka olivat aktiivisesti mukana Hämeenkyrön ja Ikaalisten yhteisessä verkostossa. Nuorisopalveluiden esihenkilö toimi verkoston puheenjohtajana ja lisäksi jäsenenä toimi nuoriso-ohjaaja, etsivät nuorisotyöntekijät, starttivalmentajat, työllisyyspalveluiden päällikkö, koulukuraattori, vastaava terveydenhoitaja, kouluterveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä ja seurakunnan nuorisotyönohjaaja, päihdesairaanhoidaja ja koulutusohjaaja SASKY ammatti-instituutti Iisakista. Välillä kutsuttuina olivat esimerkiksi 4H -järjestön toiminnanjohtaja ja ohjaajia vastaanottokeskuksesta. 4H ylläpiti aikaisemmin kunnan nuorisotiloja ostopalveluna ja tämän vuoksi heidän toiminnanjohtajansa oli kutsuttuna, ja vastaanottokeskuksen aloitettua Hämeenkyrössä myös heidän ohjaajia oli kokouksissa mukana. Järjestämisvastuu oli nuorisopalveluilla.

Hämeenkyrön nuorisofoorumi toimi aluksi siten, että varsinaisissa nuorisofoorumin kokouksissa keskusteltiin ajankohtaisista asioista ja käytännön tason työntekijät kokoontuivat lisäksi useammin toteuttamaan yhdessä isompia tapahtumia ja tilaisuuksia, joihin tarvittiin paljon työvoimaa. Etenkin työntekijöiden pienempi ryhmä toimi hyvin ja joka vuosi järjestettiin nuorille hyvin onnistuneita tapahtumia kuten hyvinvointimessut yläkoululla ja valintojen talo, joka oli draamallinen päihde- ja mediavalistusputki.

Nuorisofoorumin muistioiden ja pöytäkirjojen mukaan verkosto on pyrkinyt aktiivisesti toteuttamaan tehtävänsä vuosina 2014-2018. Verkosto on koonnut nuorten palvelukartan Hämeenkyrön kuntaan, keskustellut vastaanottokeskuksen perustamisen mukanaan tuovista asioista ja kotouttamissuunnitelmasta, koonnut kunnan päihdetoimintamallin ja toteuttanut nuorten hyvinvointimessut Yhteiskoululla. Tämän lisäksi se on perustanut kunnan internetsivuille nuorten tietosaitin, jonka kautta nuoret ovat voineet jättää anonyymisti kysymyksiä kunnan valituille työntekijöille. Tietosaitti lopetettiin hyvin nopeasti, sillä kysymyksiä ei juuri lähetetty. Lisäksi kokouksissa on keskusteltu ajankohtaisista asioista, kuten kouluterveyskyselyn tuloksista, nuorten kesätyötilanteesta sekä eri palvelualojen tilastoista. (Nuorisofoorumin muistio 2014, 2016ab, 2017, 2018bcde.)

Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkosto laati Hämeenkyröön myös konkreettisen ja akuuttiin tilanteeseen nopeasti tarttuvan lasten ja nuorten päihdeidenkäyttöön reagoivan päihdetoimintamallin vuonna 2016. Päihdetoimintamalli oli yhtenä toimenpide-ehdotuksena Hämeenkyrön mielenterveys- ja päihdeohjelmassa. (Nuorisofoorumin muistio 2016b.)

Vuonna 2018 Hämeenkyrön nuorisofoorumi pohti jälleen ohjaus- ja palveluverkoston tehtäviä ja totesi ryhmän toimintaa hidastavaksi tekijäksi etenkin sen, että päällikkötason edustus puuttui kokouksista usein kokonaan. Asiat jäivät usein pöydälle, kun jäätiin odottamaan, että työntekijät puhuvat käsiteltävästä asiasta omille esihenkilöilleen ja tuovat heidän näkökantansa jälleen kokouksiin. Samasta syystä koettiin, ettei verkoston asiat siirtyneet johdon tietoisuuteen. Käytettävät resurssit olivat myös iso ongelma, kun usein hyvän tiimihengen ja suunnitellut tapahtumat olivat kaatamassa rahan puute. Usein kyse oli muutamasta kymmenestä eurosta muutamaan sataan euroon, mutta ryhmän toimintaan ei tuntunut löytyvän yhdeltäkään vastuualueelta rahaa. Ohjaus- ja palveluverkostolla ei ollut budjettia yhdenkään palvelualueen alla, eikä kukaan kokenut olevansa vastuussa rahoituksesta. Työntekijät toivoivat useampaan kertaan, että nuorisopalveluiden talousarvioon lisätään raha ohjaus- ja palveluverkoston käytettäväksi.

Tämän seurauksena Hämeenkyrön nuorisofoorumin jäsenet valittiin uudestaan ja tällöin jäseniksi valittiin eri palvelualueiden esihenkilöitä ja luottamushenkilöitä. Hyvin toimivan, entisen nuorisofoorumin jäsenet jatkoi tapaamisia nimellä nuorisotyöryhmä, jonka tavoitteena oli edelleen jakaa tietoa ja järjestää tapahtumia. Nykyään nuorisotyöryhmä on saanut määrärahan nuorisopalveluiden talousarvioon, joka on helpottanut nuorisotyöryhmän työtä huomattavasti. Lain edellyttämät ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät annettiin uudelle nuorisofoorumille. Tavoitteeksi asetettiin että nuorisotyöryhmä, jonka edustajat toimivat kentällä, nostavat ongelmakohtia nuorisofoorumiin jossa päättävässä asemassa olevat henkilöt voivat asioihin vaikuttaa.

2.2 Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston toiminta nykyään

Jäseniksi nuorisofoorumiin on nimetty työllisyyspalveluiden päällikkö, nuorisopalveluiden esihenkilö, hallintopäällikkö, nuorisovaltuuston edustaja, sivistyslautakunnan edustaja, kunnanhallituksen edustaja, perusturvalautakunnan edustaja, Hämeenkyrön seurakunnan edustaja, te-palveluiden edustaja sekä Kelan edustaja (Nuorisofoorumin muistio 2018a). Nuorisofoorumin koollekutsujana toimii nuorisopalvelut ja kokoontumisia on enintään neljä vuodessa. Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin se, ettei nuorisofoorumi ehtinyt lähteä kunnolla käyntiin. Nuorisofoorumi piti järjestäytymiskokouksen ja jäi odottamaan esiin tulevia asioita joiden vuoksi kokoontua. Tämän jälkeen koronaepidemian aiheuttamat toimenpiteet jätti

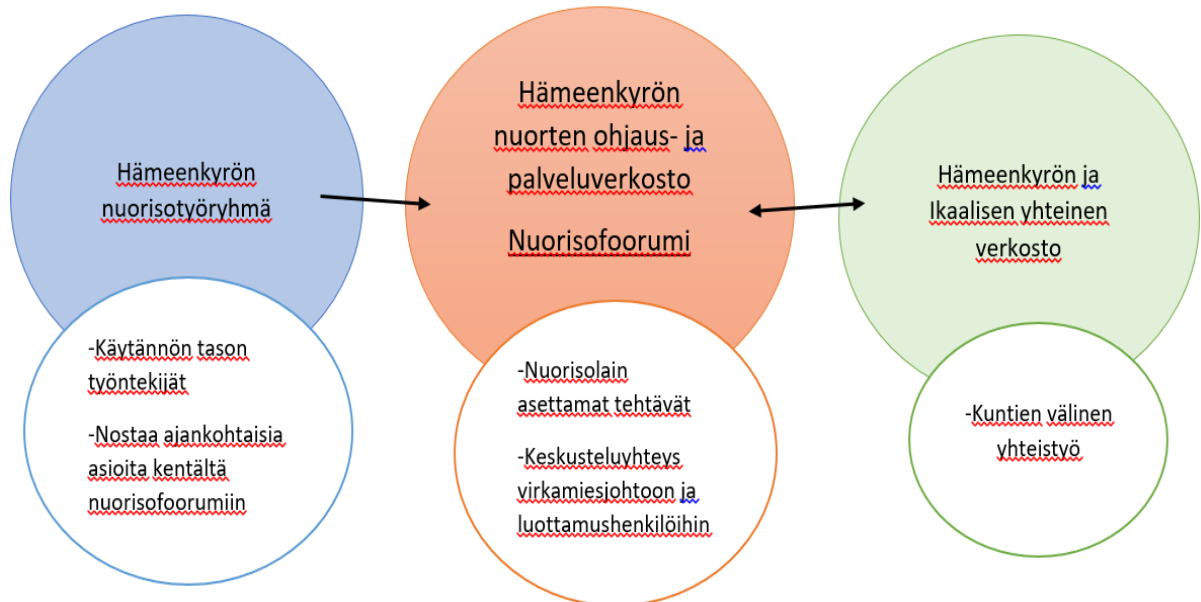
Nuorisofoorumin taka-alalle ja kokoontumiset jäivät kokonaan. Nyt kuntavaalien 2021 jälkeen uusia edustajia lautakunnista ja kunnan hallituksesta ei ole nimitetty.

Hämeenkyrössä on tahtotila ohjaus- ja palveluverkoston kehittämiseksi, tälle opinnäytetyölle on tilaus etenkin nyt kun uusi Nuorisofoorumi odottaa käynnistymistä. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus vastata juuri tähän tarpeeseen ja auttaa luomaan uusi toimintamalli verkoston toiminnan pohjaksi. Toimintamalli toimii pohjana niille asioille, joita verkoston tulee käsitellä ja ehdotuksia on laadittu myös kokouskäytännöille ja viestinnälle. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus olla vain pohjana ja ehdotuksena, Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston jäsenet voivat yhdessä päättää, miltä osin mallia sovelletaan heidän toiminnassaan. On tärkeää muistaa, että ajankohtaisille asioille ja ilmiöille jätetään myös tilaa. Nuorisofoorumi tulisi saada uudestaan toimintaan myös siksi, että verkostolla olisi varmasti annettavaa nyt kun uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja kunnan palvelut muokkautuvat uudestaan. Nuorisopalvelut jäävät kunnan järjestettäväksi samoin kuin sivistyspalvelut kokonaisuudessaan, mutta sosiaali- ja terveystyö siirtyvät sote-uudistuksen myötä uusien hyvinvointialueiden alaisuuteen, Hämeenkyrö kuuluu Pirkanmaan hyvinvointialueen alaisuuteen.

Hämeenkyrön kunnassa toimii lisäksi nuorisotyöryhmä, jossa on jäseninä kunnan nuorisohjaajat, etsivät nuorisotyöntekijät, starttivalmentajat, yläkoulun ja lukion koulukuraattori, alakoulujen koulukuraattori, ammattikoulun koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja ja seurakunnan jalkautuva nuorisotyönohjaaja. Nuorisotyöryhmä kokoontuu noin kerran kuukaudessa kuulemaan ajankohtaisista asioista ja tämän lisäksi suunnittelee ja toteuttaa nuorille ennaltaehkäiseviä sekä muita isompia tapahtumia, johon tarvitaan paljon työvoimaa. Tällaisia projekteja on ollut esimerkiksi kesällä kiertävä liikkuvan nuorisotyön pakettiauto, draamallinen päihdevalistusputki ja hyvinvointimessut. Lisäksi nuorisotyöryhmällä on yhteinen snapchat-tili, jota kukin työntekijä päivittää vuorollaan yhteisesti sovittavien teemojen mukaisesti. Tarkoituksena on, että nuorisotyöryhmä osaltaan nostaa ajankohtaisia asioita nuorisofoorumin, eli ohjaus- ja palveluverkoston käsiteltäväksi.

Hämeenkyröllä ja Ikaalisten kaupungilla on yhteinen ohjaus- ja palveluverkosto, joka kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa keskustelemaan nuorten tilanteesta ja mahdollisesta kuntien välisestä yhteistyöstä. Tämä kuntien yhteinen verkosto on kuitenkin jättänyt kokoontumatta koronaepidemian aikana ja nyt selvityksen alla on, jatketaanko yhteisiä tapaamisia enää jatkossa.

Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston läheisesti liittyviä suhteita olen havainnoinut kuvassa 1.

Kuva 1. Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

3 NUORTEN OHJAUS- JA PALVELUVERKOSTO

Nuorisolaki (2016/1285) säättää 9 §:ssä kunnan monialaisesta yhteistyöstä seuraavasti:

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisolan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen verkosto. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita. (Nuorisolaki 2016/1285, 9§.)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa on siis oltava mukana keskeisimmät toimialat nuorten näkökulmasta. Tällaisia ovat ainakin nuorisopalvelut, opetuspalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Näiden lisäksi verkostoon kuuluu usein esimerkiksi poliisihallinnon, työhallinnon, puolustusvoimien, paikallisten järjestöjen ja yhdistysten sekä seurakunnan edustaja. (Lybeck & Walldén 2011, 29.) Yhä useammin verkoston jäsenenä on myös nuorten edustaja, jonka yleensä valitsee kunnan nuorisovaltuusto omista jäsenistään.

Nuorisolaki antaa mahdollisuuden koota ohjaus- ja palveluverkoston useamman kunnan yhteiseksi. Tämä palvelee etenkin pieniä kuntia ja helpottaa työ-, poliisi- ja puolustusviranomaisten osallistumista. (Lybeck & Walldén 2011, 28.)

Nuorisolaki ei säädi siitä, mille taholle verkoston kokoaminen ja koordinointi kuuluu tai kuinka usein verkoston olisi syytä kokoontua. Tämä antaa tilaa erilaisille organisaatorakenteille ja ottaa huomioon erilaiset resurssit. Kunnat voivat itse määrittellä myös sen, millä organisaatio- tasolla verkostoon osallistutaan. On kuitenkin huomioitava, että nuorisolaisissa määritellyt tehtävät verkostolle edellyttävät tiettyjä valtuuksia toimintatapojen määrittelyyn ja selvittelyyn. (Lybeck & Walldén 2011, 30.) Tässä opinnäytetyössä keskityn pohtimaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa juuri näiden nuorisolain asettamien tehtävien näkökulmasta ja tutkin, millaisilla toimenpiteillä verkosto pystyy vastaamaan näihin tehtäviin paremmin.

Nuorisolaki (2016/1285) asettaa nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle kolme tehtävää:

Verkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän tehtävänä on:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta;

3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi. (Nuorisolaki 2016/1285.)

Ensimmäisen tehtävän mukaan verkoston tulee koota paikallisesti tietoa nuorten kasvu- ja elinololoista ja käyttää tätä koottua tietoa hyväksi päätösten ja suunnitelmien tukena. Verkosto voi käyttää jo olemassa olevia tietoja, kuten kouluterveyskyselyt, työllisyystilastot, asumiseen ja harrastamiseen liittyvät tilastot tai verkosto voi tuottaa tarvitsemaansa tietoa itse. (Lybeck & Walldén 2011, 33.)

On hyvä myös pysähtyä miettimään, mitä tiedolla oikeastaan tarkoitetaan. Kuuren ja Lidmanin (2013, 39-40) mukaan tietoa on kolmen tasoista. Ensimmäisellä tasolla tieto on arkipäivän kokemusta. Mitä nuorille kuuluu, löytävätkö he palveluita ja mitä mieltä he ovat heille tarjotuista palveluista? Tällaista arkipäivän kokemustietoa on nuorilla itsellään, heidän vanhemmillaan ja nuorten parissa työskentelevillä ammattilaisilla. Toisella tasolla tieto on erityistietoa, jota saadaan kun yhdistetään verkoston jäsenten kokemuksia, tutkitaan tilastoja ja tehdään erilaisia kartoituksia. Tällä tasolla pelkkä kokemustieto ei riitä, vaan pyritään yhdistämään tietoa erilaisiksi yhteenvedoiksi. Kolmannella tasolla tieto on laajempaa teoreettista ja yhteiskunnallista pohdintaa. Tieto on laajoja kokoavia teorioita ja ilmiöiden vaikutusmekanismien kuvauksia. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa tarvitaan tietoa kaikilta näiltä kolmelta tasolta.

Verkoston vahvuuksina on keskusteluyhteys päättäjiin ja eri sektoreiden asiantuntijoiden kesken. Verkosto on myös erittäin hyvä paikka toteuttaa nuorisolain velvoittamaa nuorten osallistumista ja kuulemista. (Lybeck & Walldén 2011, 33.) Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa kyse on nimenomaan nuorten asioista, joten on erityisen tärkeää, että verkosto kuuntelee nuoria ja toimii esimerkkinä muille nuorten kuulemisessa. Gretschel ja Mulari (2013, 23) toteavat, että verkoston tulisi myös vastata nuorten palautteeseen ryhmänä, eikä vain vastuuttaa tähän jotakin tiettyä toimijaa.

Toisena verkoston tehtävänä on edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta. Tarkoituksena on kartoittaa kunnan eri sektoreiden palvelut ja niiden katvealueet ja siten saavuttaa palvelujen riittävyys, saavutettavuus ja laadukkuus. Verkosto voi myös suunnitella ja kehittää nuorten palvelujen toteuttamista kunnassa. Tärkeää onkin, että verkosto pystyy kokoamaan sellaista tietoa toiminta-alueestaan, että se pystyy arvioimaan nuorten palveluja kokonaisuudessaan, eikä vain yksittäisten palvelualueiden tehokkuutta. Tähän tavoitteeseen päästäkseen verkoston jäsenien olisi syytä tuntea eri toimialojen lainsäädäntöä ja käsitteistöä, jotta kaikille olisi selvää, mitä nimityksiä nuorista käytetään,

mitkä ikärajat ovat kullakin sektorilla ja onko lain näkökulma yksilö- ja sukupolvilähtöinen. Esimerkiksi nuorisolaki määrittelee nuoreksi kaikki alle 29-vuotiaat, mutta täysi-ikäisyyden ikäraja on kuitenkin 18 vuotta. Nuoren suhdetta yhteiskuntaan määrittävät eri lakien ikärajat joko antamalla velvollisuuksia, oikeuksia tai mahdollisuuksia. (Lybeck & Walldén 2011, 35-36.)

Kolmantena verkoston tehtävänä on suunnitella ja sujuvoittaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja niiden välillä palvelusta toiseen siirtymiseksi. Kun nuorta pystytään tukemaan ja ohjaamaan hänen tarpeitaan ja kykyjään vastaavasti jo hyvin varhaisessa vaiheessa, on siitä hyötyä niin yhteiskunnalle kuin nuorelle itselleen ja hänen lähipiirilleen. Näin mahdolliset ongelmat havaitaan jo varhaisessa vaiheessa, eikä ne pääse kasvamaan suhteettoman isoiksi, jolloin niiden ratkaiseminenkin on huomattavasti helpompaa. Julkisen sektorin palvelut ovat hyvin sirpaloituneita, joka haittaa osaltaan tiedon saamista ja nuoren sujuvaa asioimista palvelujen välillä. On myös huomattava, että verkoston toiminta koskee alueen kaikkia nuoria, vaikkakin on syytä kohdistaa erityishuomiota syrjäytymisvaarassa olevien nuorten elämänsuuntaamiseen. (Lybeck & Walldén 2011, 39.)

Verkoston neljäntenä tehtävänä on edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta. Tähän tavoitteeseen päästään suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja eri viranomaisten kesken. Verkoston on syytä olla tietoinen jokaisen toimijan salassapitosäännöksistä ja samassa yhteydessä selvittää, sovelletaanko näitä säännöksiä tiukemmin kuin laki edellyttää. On syytä miettiä, suojellaanko salassapidolla oikeasti nuorta vai viranomaista itseään. Verkosto voi tietosuojavaatimukset huomioon ottaen käyttää hyväksi tietotekniikan mahdollisuuksia tiedonkulun kehittämisessä ja tavoitteena onkin, että paikallistason toimijat voisivat soveltaa henkilötietojen siirtoon liittyviä säännöksiä nykyistä paremmin. (Lybeck & Walldén 2011, 40.)

4 MONIAMMATILLINEN JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillinen yhteistyö on käsitteenä haastava, vaikka sitä käytetäänkin paljon ja ajatellaan kaikkien ymmärtävän mitä sillä tarkoitetaan. Arkikielessä käytetään myös termejä monitoimijuus ja monialaisuus kun puhutaan asiantuntijoiden yhteisestä tekemisestä. Jokaisella käsitteellä on kuitenkin eronsa, jotka nekin usein eroavat toisistaan määrittelijän mukaan. Yhteistä kaikille määritelmille on kuvata eri toimijoiden tekemää yhteistyötä.

Moniammatillista yhteistyötä on tutkittu käsitteenä paljon ja sille on annettu monia eri määritelmiä. Katariina Pärnän (2012, 50) määritelmässä käsitellään toimintaa: ”Moniammatillisuus tarkoittaa yleisesti eri ammattiryhmien tietojen ja taitojen yhteensovittamista yhteisessä toiminnassa, jossa päätöksistä neuvotellaan ja sitoudutaan tavoitteelliseen yhteistoimintaan”. Kaarina Isoherranen (2008a, 33) kuvaa moniammatillisuuden käsitettä kuvaavasti eräänlaisena sateenvarjokäsitteenä, joka pitää sisällään monenlaisia yhteistyömuotoja.

Lybeck & Walldén (2011, 26) määrittelevät, että moniammatillisessa yhteistyö-käsitteessä korostuu ammattiosaaminen. He tähdentävät myös, että yksityinen sektori ja julkinen sektori käyttävät moniammatillinen-käsitettä eri tavoin. Yksityisellä sektorilla moniammatillinen tarkoittaa monitaitoista osaajaa. Julkinen sektori puolestaan kuvaa sillä eri toimialojen edustajien yhteistyötä.

Myös monialainen yhteistyö määritellään eri tavoin. Mari Holmroosin (2020, 8) opinnäytetyössä monialaisuudesta kerrotaan puhuttavan erityisesti silloin, kun yhteistyössä ja erilaisissa verkostoissa ylitetään organisaatioiden rajoja. Kirsi Oinosen ja Marjut Vähätiiton Pro gradu-tutkielmassa (2020, 16) monialaisuus määritellään eri koulutuspuhjan omaavien ammattilaisten välillä tapahtuvaksi yhteistyöksi. Lybeckin ja Walldénin (2011, 26-27) mukaan moniammatillisessa ja monialaisessa yhteistyössä on lähtökohtaisesti kyse samasta asiasta, mutta monialainen yhteistyö kuvaa toiminnan luonnetta laajemmin ja selkeämmin. Monialainen yhteistyö pitää sisällään eri toimialat, työntekijät ja työntekijöiden ammattiosaamisen. Kyse ei siis ole eri ammattiryhmien välisestä yhteistyöstä saman sektorin sisällä, vaan monialaisessa yhteistyössä jokainen viranomainen edustaa yhteistyössä toimialaa jolla työskentelee ja kartuttaa työkokemusta. Näin ollen eri sektorien palvelut ja niissä oleva ammattitaito kohtaavat.

Nuorisolaki (2016/1285) puhuu monialaisesta yhteistyöstä ja rajaa sen paikallisten viranomais-
ten väliseksi. Toimintavelvoite koskee siis vain julkisten palvelujen tarjoajia, ei yksityisiä
palveluntuottajia. Kuntakohtaisesti on paljon vaihtelua yksityisten palveluntuottajien tarjon-
nalla, joten laki velvoittaa vain viranomaiset monialaiseen yhteistyöhön. (Lybeck & Walldén
2011, 26.)

Mari Holmroosin (2020, 10) näkee monitoimijuus-käsitteen hyvänä siksi, että se käsitetään
yleensä moniammatillista työskentelyä laajemmaksi, useiden toimijoiden välisen yhteistyön
muodoksi, jossa keskeisinä edustajina ovat myös asiakkaat ja kansalaiset. Holmroos huomaut-
takin, että tulevaisuudessa moniammatillisiin verkostoihin tulisi kuulua voimakkaasti myös
asiakkaat ja kansalaiset, jolloin he voivat osallistua enemmän päätöksentekoon ja kehittämiseen
ja saavat siten mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Olen päätenyt tässä opinnäytetyössä puhumaan monialaisesta yhteistyöstä, sillä se pitää
sisällään monenlaisia yhteistyömuotoja. Jokaisella kunnalla on hieman omanlaisensa ohjaus- ja
palveluverkosto, jonka jäsenenä saattaa olla organisaatioiden rajat ylittäviä ja eri
koulutus pohjalla olevia asiantuntijoita. Tämä opinnäytetyö koskee nuorisolain säätämää
nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa, joka sisältyy monialaiseen yhteistyöhön joten on senkin
puolesta luonnollista puhua juuri monialaisesta yhteistyöstä.

4.1 Monialaisen yhteistyön tekeminen

Monialaista yhteistyön tekemistä voidaan kuvata neljällä eri tasolla. Ensiksi yhteistyö voi olla
työnjakoa. Tämä kuvaa sitä, että on sovittu, mitä palvelua kukin toimijoista tuottaa. Toiseksi
yhteistyö voi olla koordinaatiota. Tällöin jokin palvelukokonaisuus on jaettu osiin ja sitä
tuotetaan yhdessä. Rajapintatyöskentelystä on kyse silloin kun työntekijät työskentelevät
yhteisten asiakkaiden kanssa yli hallintorajojen. Tällöin yhteisen päämäärän saavuttamiseksi
jaetaan osaamista ja tietoa ja työntekijät ovat miettineet toimintatapoja osaamisen jakamiseen.
Monialainen yhteistyö on parhaimmillaan yhteistä työtä. Se tarkoittaa ammatillisten rajojen
hämärtämistä tietoisesti, keskinäisen riippuvuuden syntymistä, organisaatiokulttuurien
ylittämistä ja uuden ammatillisen osaamisen syntymistä. (Siurala 2011, 141-142.)

Monialaista yhteistyötä tehdessä on tunnettava hyvin oman toimialansa palvelut ja toimivallan
rajat. Lisäksi on tiedettävä muiden toimialueiden palvelut ja tarjonta. Yhteistyö on helpompaa,
jos omaa laajan osaamisen ja työkokemuksen. Tarvitaan jäsenten keskinäistä luottamusta, halua
ja uskallusta katsoa asioita uusista näkökulmista ja rohkeutta uudistua. Johtajuuden täytyy tulla

pois perinteisestä sektorikeskeisyydestä kohti yhdessä tekemistä. (Lybeck & Walldén 2011, 27.)

Monialaisella yhteistyöllä on myös monia haasteita ja esteitä. Rakenteelliset haasteet liittyvät siihen, että monialainen yhteistyö on usein lyhytaikaista, eikä paikallisia hallintorakenteita muuteta pysyvästi monialaista yhteistyötä tukeviksi. Tällöin työntekijöiden välille muodostuu vain harvoin luottamuksen ja kunnioituksen tila ja siitä johtuen monialainen yhteistyö toimii hyvin vain hetkittäin. (Ursin 2013, 7.)

Ideologisista esteistä puhutaan, kun monialaisissa ryhmissä työntekijöillä on taustakoulutuksensa vuoksi erilaisia arvoja ja uskomuksia. Sosiaalitoimen ja koulupsykologin näkemykset nuoren ongelmien syistä voivat olla hyvinkin erilaiset. Usein nämä näkemykset ovat näkymättömissä, mutta monialaisessa ryhmässä ne pitäisi osata perustella. Jokin ammattiryhmä voi osata perustella näkemyksiään muita paremmin ja siten muodostua hallitsevaksi, jolloin toiset voivat pelätä menettävänsä ammatillisen identiteettinsä. (mt., 7.)

Toiminnalliset esteet tarkoittavat arjen ongelmia. Esimerkiksi salassapitovelvollisuus estää tiedonvaihtoa, tai sähköiset järjestelmät eivät kommunikoi keskenään. Ammatilliset ongelmat puolestaan liittyvät erilaisiin työaika- ja palkkajärjestelyihin. (mt., 7.) Hämeenkyrössä tämä on tuttua esimerkiksi liikkuvan nuorisotyön kautta, joka on järjestetty monialaisella yhteistyöllä. Liikkuva nuorisotyö tarkoittaa sitä, että nuorisotyö viedään sinne, missä nuoret ovat iltaisin ja viikonloppuisin. Hämeenkyrössä esimerkiksi etsivät nuorisotyöntekijät ja kouluterveydenhoitaja tekevät virka-aikaan töitä, jolloin ilta- ja viikonloppukorvausten maksaminen on ollut ongelmallista. Samoin erilaiset tavat kirjata asioita ja esimerkiksi erilaiset tavat suhtautua päihtyneen nuoren kohtaamiseen ovat vaatineet tarkkaa sopimista liikkuvan nuorisotyön käytänteistä etukäteen.

Sosiaalinen laiskottelu kuvaa liian ison ryhmän esiintuomia ongelmia. Kun jäseniä on monialaisessa ryhmässä paljon, on yhden henkilön helpompi jättää omaa panostaan huomattavasti vähemmälle ja tätä on muiden vaikeampi havaita. Monialaisen yhteistyön tarkoitus on nimenomaan tehostaa toimintoja hyödyntäen jokaisen jäsenen ammattitaitoa ja osaamista, siksi jäsenet kannattaa valita huolella ja rajatusti. (Isoherranen 2008c, 125-126.)

Monialaisen yhteistyön etuna on jaettu tieto ja helpompi pääsy toisten alojen tarjoamiin palveluihin ja tietokantoihin. Asiakas saa nopeammin ja kokonaisvaltaisemmin palvelua, kun tiedonkulku on nopeaa vähentyneen byrokratian seurauksena. Monialainen yhteistyö usein parantaa eri toimijoiden välistä viestintää ja auttaa ymmärtämään toisenlaisia tapoja lähestyä

ongelmaa. Toiminnan tehostumisen vuoksi tärkeää olisi, että monialainen yhteistyö on yhden johdon ja budjetin alaisuudessa. (Ursin 2013, 8.) Hämeenkyrössä ohjaus- ja palveluverkostossa työntekijät turhautuivat usein siihen, että jokaisen päätöksen aikaansaamiseksi työntekijöiden täytyi puhua ensin esihenkilölleen ja budjetin sopiminen jokaisen asian kohdalla oli hyvin haastavaa. Tämä helpottui huomattavasti kun nuorisopalveluiden budjettiin lisättiin määräraha ohjaus- ja palveluverkoton käyttöön.

4.2 Monialainen verkostotyö

On tärkeää huomata, että ohjaus- ja palveluverkosto on monesti vain yksi ryhmä. Erilaisista yhteistyöryhmistä täytyy muodostaa verkosto, jotta ryhmät saadaan toimimaan mahdollisimman tehokkaasti. (Gretschel & Mulari 2013, 3.) Valtioneuvoston kanslia (2019, 13) määrittelee verkoston useamman toimijan kuten yksilöiden, intressiryhmien tai organisaatioiden väliseksi vastavuoroiseksi yhteistyösuhteeksi, jotka jakavat tietoa ja resursseja keskenään.

Verkostotyö on paljon muutakin kuin yhdessä pidettävät kokoukset. Itseasiassa monesti tehokain ja toimivin verkostotyö tehdään arjessa. Harvoin tullaan ajatelleeksi, että työntekijä saattaa tehdä verkostotyötä jo kaksin asiakkaan kanssa ottamalla huomioon keitä muita toimijoita asiassa on osallisena. Yhteydenotto toisiin toimijoihin on jo hyvää verkostotyötä. (Arnkil & Seikkula 2005, 29-30.)

Arnkilin ja Seikkulan mukaan (2005, 30) verkostokokouksia tulisi järjestää silloin kun asioista on sovittava keskustellen. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon muutama seikka. Usean ihmisen kokoontuessa on samanlainen mahdollisuus avartavaan vuoropuheluun kuin ohi- ja päällepuhumiseen. On otettava huomioon, että kun kokouksissa aletaan määrittelemaan ongelmaa, tullaan väkisinikin määritelleeksi, kuka toimijoista on pätevin määrittelemaan ongelman. Lisäksi yhteistä ongelmaa määriteltäessä tavoitellaan mahdotonta, sillä yhteistä ongelmaa ei ole olemassakaan. Verkostokokouksissa jokainen pyrkii säätelemään omaa kuormitustaan ja välttelee liiallista sitoutumista. Nämä ovat niitä syitä, joiden vuoksi usein turhaudutaan istumaan verkostokokouksissa.

Verkostotoiminnalla on yleisesti ottaen neljä erityispiirrettä; vapaaehtoisuus, vastavuoroisuus, tasavertaisuus ja itseohjautuvuus. Vaikka kyseessä olisikin ohjaus- ja palveluverkoston tavoin yhteistä hyvää palveleva tavoitteellinen verkosto, olisi hyvä, että jäsenyys olisi vapaaehtoista, jolloin tulokset ovat usein parempia. Vapaaehtoisuus ei silti poissulje sitä, että toimintaan tulee sitoutua ja ottaa vastuuta verkoston toiminnasta. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 14.)

Jäsenten motivation ja sitoutumisen kannalta on tärkeää, että verkostotoiminta ja siitä saatava hyöty on vastavuoroista. Hyödyn saaminen ei kuitenkaan läheskään aina mene tasan jäsenten välillä, eikä sen tasapainoa ole helppoa seurata. On kuitenkin tärkeää, että jokainen jäsen tuntee hyötyvänsä verkoston jäsenenä olemisesta. (mt., 14.)

Kaikilla verkoston jäsenillä tulisi myös olla lähtökohtaisesti yhtä paljon valtaa, tasaisesti jakautuneet vastuut ja yhtäläinen äänioikeus. Joillakin jäsenillä voi kuitenkin olla enemmän valtaa esimerkiksi henkilön suhteiden tai tiedonmäärän vuoksi, mutta näistä on hyvä olla tietoinen, jotta se ei vaikuta toisten jäsenten vastuunottamiseen tai sitoutumiseen. (mt., 14-15.)

Verkoston ja sen jäsenten tulisi saada olla mahdollisimman hyvin itseohjautuvia ja vaikuttaa verkoston organisoitumiseen ja sen muotoihin. Vain tällöin verkosto pystyy vaikuttamaan parhaiten ympäristöönsä ja jäsenet sitoutuvat heille annettuihin tehtäviin. (mt., 15.)

Verkostoissa kohtaavat monen eri palvelualueen asiantuntijat jolloin on usein vaarana, että monen eri toimijan palveluja tarvitsevien asiakkaiden ongelmat pilkotaan pienemmiksi ongelmiksi. Tällöin jokaisen palvelualueen on helpompi alkaa toimia omien tapojensa mukaan ratkaistaakseen omaa aluettaan koskeva ongelma. Tällainen toimintatapa johtaa siihen, että työnjakoa joudutaan pohtimaan jokaisen asiakkaan kohdalla uudestaan.

5 MONIALAISEN RYHMÄN TOIMINTA KOHTI TOIMIVAA VERKOSTOA

Toimivan verkoston luomiseen tulee varata paljon aikaa, eikä sitä voi täysin kopioida muilta (Gretschel & Mulari 2013, 6).

Koska nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on kerätä tietoa sekä uudistaa ja kehittää nuorten palveluja, koen Kotterin (1996) kuvaaman kahdeksanvaiheisen muutosprosessin sopivan osaltaan kuvaamaan niitä toimia, joita tarvitaan toimivan moniammatillisen verkoston luomiseksi. Kotter puhuu tiimeistä, mutta koska tässä opinnäytetyössä kyse on nuorten ohjaus- ja palveluverkostosta, puhun tässä yhteydessä verkostosta. Myös Kuntaliiton Tartu verkkoon-verkkajulkaisu (2014), johon viitataan, käyttää Kotterin kahdeksanvaiheista muutosprosessia pohjana kuvaamaan verkostomaista kehittämistoimintaa.

Ensiksi tarvitaan ohjaava verkosto. Verkostoon tulisi valita riittävästi päättävässä asemassa olevia henkilöitä, joilla on mahdollista tehdä eteenpäin vieviä päätöksiä uskottavasti, jolloin myös muu henkilöstö sitoutuu kannanottoihin ja päätöksiin. Asiantuntemusta tarvitaan, jotta eri näkökannat tulevat esille ja erityisesti tiimiin tarvitaan tarpeeksi pätevä johtaja, joka pystyy viemään muutosprosessia eteenpäin. (Kotter 1996, 51.) Kaarina Isoherranen (2012, 101) toteaa väitöskirjatutkimuksessaan, että moniammatillista yhteistyötä kehittäessä on tärkeää sopia joustavat roolit asiantuntijoille. Tällöin verkoston tulisi olla tietoinen jokaisen työnkuvasta ja lisäksi sopia työnkuvan mahdollisista ylityksistä, jottei väärinymmärryksiä syntyisi.

Kotter (1996, 62-63) puhuu vision luomisesta, jonka tulee pitää sisällään realistisia tavoitteita ja oltava joustava, jotta muuttuviin olosuhteisiin jää tilaa reagoida. Verkosto voisi ajatella sitä oman vuosikellon tai toimintasuunnitelman luomisella.

Tässä kohtaa on erittäin tärkeää, että verkoston jäsenet saavat luoda tavoitteensa, pelisääntönsä ja vuosikellon itse. Tällöin pystytään luomaan sellaisia tavoitteita, joihin verkoston jäsenet kokevat pystyvänsä sitoutumaan ja joista he kokevat hyötyvänsä myös itse. Tällöin jäsenet sitoutuvat verkostoon paremmin ja kokevat siinä olemisen kannattavana. (Kuntaliitto 2014, 19.)

Verkostolla tulisi olla keskusteluyhteys kunnan sisällä jo alusta alkaen. Verkoston tulisi viestiä sekä kunnan luottamusmiehille että työntekijöille, jotta tarvittavia toimenpiteitä voidaan tehdä ja toiminta pysyy näkyvänä. (Kuntaliitto 2014, 19.) Gretschel ja Mulari (2013, 20) toteavat, että

verkoston tulee esittää kunnan johdolle kysymyksiä ja esityksiä, ja vastavuoroisesti johdon tulee esittää kysymyksiä, ehdotuksia ja toimeksiantoja ohjaus- ja palveluverkostolle.

Vaikka ohjaus- ja palveluverkostolla on myös isoja tavoitteita, kuten nuorten palvelujen yhteensovittaminen, on verkostolla hyvä olla myös pienempiä, nopeasti tuloksia tuovia tavoitteita. Nämä pienemmät tavoitteet innostavat jäseniä pysymään verkostossa, synnyttävät halua jatkaa ja auttavat hahmottamaan sitä, että verkosto suorittaa niitä tehtäviä, joita sille on annettu. (Kuntaliitto 2014, 22.)

Muutosten vakiinnuttamisessa on tärkeää pitää huoli riittävästä tiedottamisesta ja informaatiosta sekä annettava aikaa keskustelulle. Verkoston jäsenet ovat usein isossa roolissa vakuuttaessaan ja innostaessaan muut kunnan toimijat mukaan muutokseen. On erityisen tärkeää, että verkoston jäsenet saavat riittävästi tukea tähän prosessiin. Myös lähiesihenkilöt ovat usein niitä, jotka ovat viemässä muutosta käytäntöön ja myös he tarvitsevat riittävästi tukea tässä tehtävässään. (Kuntaliitto 2014, 22.)

Ohjaus- ja palveluverkoston toiminta kohti toimivaa verkostoa voidaan siis tiivistää seuraaviin toimenpiteisiin:

- Jäsenten valinta ja roolien selkeyttäminen
- Tavoitteiden ja toimintasuunnitelman yhdessä luominen
- Aktiivinen viestintä
- Välitavoitteet
- Muutoksen vakiinnuttaminen
- Toiminnan säännöllinen arviointi

5.1 Toiminnan arviointi

Jokaisen työryhmän tulisi pysähtyä miettimään toimintaansa ja tavoitteitaan aina säännöllisesti. Toiminnan kannalta olisi tärkeää saada palautetta ryhmän toiminnasta niin ryhmän sisältä kuin ulkopuoleltakin. Tällöin ryhmä välttyy siltä, että samoja asioita toistetaan jatkuvasti sen sijaan, että opitaan suuntaamaan ja kehittämään toimintaa järkevästi. (Isoherranen 2008b, 161.)

Verkoston puheenjohtajan olisi hyvä kerätä säännöllisesti palautetta jäseniltä. Toimintakertomuksen laadinta, tai vähintäänkin vuosikellon läpikäyminen ovat hyviä keinoja tehdä näkyväksi niitä asioita, joita on saatu aikaan. Tämä auttaa jäseniä hahmoittamaan sitä,

että verkostossa mukana oleminen ei ole tarkoittanut vain kokouksissa istumista, vaan tuloksia ja toimenpiteitä on saatu myös aikaiseksi. Verkoston koko ja jäsenten välinen luottamus toisiin vaikuttavat siihen, kannattaako palaute kerätä suullisesti vai kirjallisesti. Suullisesti tehtynä on hyvä varmistaa, että esiin nousevat asiat tulevat kuitenkin kirjattua ylös. Kirjallisesti kerättävä palaute olisi hyvä käydä verkoston sisällä läpi yhteenvedon kautta.

Oppimisen kaksitasoisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan sitä, että oman oppimisen tulisi tapahtua oman tekemisen kautta ja sitä tulisi seurata arviointi. Tällöin oppijalle syntyy oma näkemys ja halu oppimiseen. Oppimisesta tulee tehokasta ja toimintaa halutaan kehittää edelleen. Oppimisen kannalta myös ulkopuolelta tuleva palaute ja uusi tieto edistää uusien ideoiden löytämistä ja näin synnyttää ajattelutapojen ja toiminnan muutosta. Kun ryhmä ehtii välillä pysähtyä miettimään toimintaansa, toiminta usein tehostuu ja aikaa säästyy. Liian usein ryhmät kokevat työnsä niin kiireiseksi, ettei pysähtymistä ehditä tehdä ja tällöin aikaa meneekin usein hukkaan. (Isoherranen 2008b, 163.)

Yhdessä oppimisen kautta ryhmän toiminta kehittyy parhaiten. Usein käy niin, että yksilö saa lisäkoulutusta ja saa siitä uutta motivaatiota muutokseen. Kun muulla ryhmällä ei tätä uutta intoa ole, paluu vanhoihin rutiineihin tapahtuu nopeasti. Olisikin tärkeää, että koko ryhmä saa samaa koulutusta samaan aikaan, jolloin yhdessä oppimista tapahtuu ja halu kehittää toimintaa pysyy kaikilla yllä. (Isoherranen 2008b, 164.)

Ryhmän arvioidessa toimintaansa, täytyy sillä olla jokin malli johon verrata. Huomioitavaa kuitenkin on se, ettei mikään ryhmä ole täydellinen, eikä sitä kukaan odotakaan. (Isoherranen 2008b, 170-171.) Ohjaus- ja palveluverkoston arvioidessa omaa toimintaansa olisi hyvä kerrata nuorisolain sille asettamat tehtävät, toteutuvatko ne ja miltä osin? Vuosikellon tai toimintasuunnitelman läpikäyminen auttaa myös hahmottamaan sitä, mitä on tehty ja mitä on jäänyt tekemättä. Samalla on hyvä keskustella siitä, mikä toimii ja mikä ei, mitkä asiat pitäisi toimia paremmin.

5.2 Johtaminen

Perinteinen johtaminen ei tahdo enää riittää julkishallinnon palveluissa. Asiakkuuden monitasoisuus ja perustehtävän kehittämisvaatimukset edellyttävät jaettua johtajuutta, toimivia verkostoja sekä asiantuntijoiden työn kohdennettua johtamista. Perinteinen yksin johtaminen ei enää toimi. (Hujala & Heikka & Fonsén 2012, 341.)

Johtamista perinteisesti ylhäältä alaspäin on tutkittu paljonkin. Tiimien ja ryhmien osalta puhutaan nykyään usein jaetusta johtajuudesta, josta puolestaan tutkimuksia on varsin vähän. Moniammatillisessa yhteistyössä täytyy pystyä yhdistämään monenlaista tietoa eri asiantuntijoilta ja lisäksi tuotettava tietoa ylös- ja alaspäin organisaatiossa. Jaettu johtajuus määritelläänkin dynaamiseksi vuorovaikutusprosessiksi ryhmän jäsenten kesken. (Isoherranen 2012, 50-51.)

Jaetun johtajuuden muotoutumiseksi on tärkeää, että kaikki jakavat saman käsityksen perustehtävästä. Kun tavoitteet ja tehtävät koetaan yhteisiksi työntekijätasolta johtajiin saakka, henkilöstö myös sitoutuu työhönsä paremmin. Jaetussa johtajuudessa jokainen työntekijä kokee vastuuta yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. (Hujala & Heikka & Fonsén 2012, 341-342.) Monialaisessa yhteistyössä tarvitaan jaettua johtamista, jolloin saadaan verkoston jäsenet sitoutumaan yhteisiin päämääriin, tuomaan oma asiantuntemus asioihin ja siten kehittämään palveluja eteenpäin.

Jaetun johtamisen lisäksi monialaisessa verkostossa tarvitaan myös tietoon pohjautuvaa johtamista. Tietoa tarvitaan kun määritellään nuorten tilannetta, palvelutarvetta ja toimenpiteitä niiden parantamiseksi. Nykyään tietoa on erittäin paljon saatavilla, jopa niin paljon että voidaan puhua informaatioähkystä. Nykyään ongelmia tuottaakin enemmän tiedon organisointi. (Kuure & Lidman 2013, 39.)

Verkostojohtaja on henkilö, joka on ottanut vastuulleen verkoston suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin. Hän ei siis ole vallankäyttäjää, vaan tukee verkoston toimintaa ja sen arviointia. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 16.)

Yleensä johtajaksi valitaan se henkilö, jolla on sillä hetkellä eniten tietoa asiasta. Hänellä on oltava hyvä käsitys siitä, millaista asiantuntijatietoa kaikilla ryhmän jäsenillä on. Jaetun johtajuuden ryhmissä johtajuus voi myös vaihdella käsiteltävän asian mukaan, jolloin johtajaksi valikoituu henkilö, jolla on eniten tietoa asiasta päätöksentekotilanteessa. Johtajan tärkeimmät tehtävät ovat kerätä saatavilla olevaa tietoa yhteen, esittää kysymyksiä, jotta kaikkien asiantuntijoiden tieto tulee kuulluksi sekä toistaa jo esitettyä tietoa, jotta kaikki tieto tulisi otetuksi huomioon. (Isoherranen 2012, 50-51.)

Moniammatillisissa ryhmissä on tärkeää luoda avoin ilmapiiri, jossa kaikilla on turvallista tuoda esiin oma näkemyksensä asiasta. Jos tällainen vapaa keskusteluilmastto, jossa kaikilla ei ole uskallusta esittää omaa käsitystään asiasta puuttuu, jää usein erilainen ja siksi tärkeä

näkökanta puuttumaan tiedonmuodostuksesta. Ryhmän johtajan on tärkeä luoda tällainen turvallinen keskusteluympäristö rohkaisemalla ja esittämällä kaikille ryhmän jäsenille kysymyksiä samalla nivoen jo esitettyä tietoa yhteen. (Isoherranen 2012, 51-52.)

6 NUORTEN PALVELUJEN YHTEENSOVITTAMINEN JA MAAKUNTAUUDISTUS

Aikuisen täytyy pitää huolta siitä, että lapsi tai nuori saa tarvitsemansa avun ja tuen sujuvasti. Kun kohdataan avun ja tuen tarpeessa oleva nuori, on tärkeää, että ammattilaiset osaavat tarttua nuoreen ja tarvittaessa ohjata hänet oikeisiin palveluihin. Nuorta ei saisi missään tapauksessa päästä putoamaan auttamisjärjestelmän kuopista ulos. (Hirschovits-Gerz 2021.)

Palvelujen yhteensovittamisessa voidaan puhua horisontaalisesta palvelurajojen ylityksestä, jolla tarkoitetaan samantasoisten toimialojen kesken tai toimialojen sisällä tehtävää yhteistyötä, joka tähtää asiakkaan ympärille koottuun palvelukokonaisuuteen. Palvelurajojen ylitys on vertikaalista silloin, kun asiakas pystyy liikkumaan sujuvasti erikoistason ja perustason palveluiden välillä. (Koivisto & Pohjola & Lyytikäinen & Liukko & Luoto 2016, 20-21.)

Julkisten palveluiden ja järjestöjen välinen yhteistyö toimii usein siten, että julkinen toimija on päävastuussa ja järjestö toimii kumppanina. Toisaalta järjestö voi toimia myös palvelun päätuottajana ja koordinoijana. Yritysten yhteistyö julkisten palveluiden kanssa näyttäytyy usein siten, että asiakas saa yhden mahdollisuuden lisää palveluvalikoimassa. (Koivisto ym. 2016, 22-23.)

Auttamisjärjestelmässä olevien ammattilaisten on syytä aika ajoin pysähtyä miettimään, onko heillä tarvittavat ja ajankohtaiset tiedot muiden toimijoiden tehtävistä ja millaista apua heiltä on saatavissa. Ammattilaiselta vaaditaan aitoa kiinnostusta toistensa tekemiseen sekä halua löytää oma paikkansa auttamisjärjestelmän kokonaiskuvassa. Johdon täytyy järjestää sellaiset työolot, että työntekijöillä on aikaa tutustua muiden toimijoiden työhön, miettiä omaa rooliaan palvelujen keskellä ja mahdollistaa monialaisissa tiimeissä työskentely. Heillä täytyy olla myös sellaiset työolot, jotka kannustavat tekemään pitkäjänteisesti töitä nuorten kanssa. (Hirschovits-Gerz 2021.)

Kun työntekijöitä kannustetaan ja heille annetaan aikaa tutustua toisiin toimijoihin, on heidän helpompaa olla yhteydessä toisiinsa kun tarve vaatii. Usein tukea tarvitseva nuori tarvitsee apua monelta eri toimijalta samanaikaisesti. (Hirschovits-Gerz 2021.)

Mikäli työntekijät eivät tunnista palvelujen välisiä liittymäpintoja ja yhteyksiä, käy usein niin, että nuorta ei osata ohjata eteenpäin palvelusta toiseen. Tai mikäli ohjataan, se tapahtuu nuoren

kannalta väärään aikaan tai väärään paikkaan. Jos työntekijä on hiemankin epävarma siitä, mihin palveluihin nuori tulisi ohjata, jää ohjaaminen usein tekemättä. Toinen ongelma usein on siinä, että nuoren omia tavoitteita ja lähtökohtia ei osata huomioida tarpeeksi hyvin. Työntekijällä saattaa olla erittäin hyvä asiantuntemus omalla alalla ja tällöin hän saattaa sokeutua nuoren omiin tavoitteisiin. Usein myös saatetaan ohjata turhan kaavamaisesti esimerkiksi lain määritelmien mukaan, joka ei välttämättä auta nuorta yhtään. Päinvastoin hän saattaa turhautua eri toimijoiden välissä asioimiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022, 80-81.)

Työntekijöillä osaamisvajeet tai resurssien puute saattaa johtaa siihen, että tuki kohdistuu vain ongelmaan, vaikka pitäisi samalla puuttua ongelman syihin. Joko niiden ratkaisemiseksi ei tahdo riittää aika tai niitä ei tunnisteta. (mt., 81.)

Myös tiedonhallinta aiheuttaa ongelmia palvelujen yhteensovittamisessa. Tieto ei pääse kulkemaan eri toimijoiden välillä kun tietosuojalainsäädäntö ja siitä tehdyt eri toimijoiden soveltamisnäkemykset estävät tiedonvaihdon. (mt., 82.)

6.1 Maakuntaudistus yhteensovittaa palveluja

Tulevat maakunnat ja sote-uudistus muokkaa palveluja ja tarkoituksena on yhteensovittaa ja sujuvoittaa palvelujen rakenteita. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos painottaa omassa julkaisussaan, että vaikka maakunnat ja sote-palveluiden uudistus painottuu sosiaali- ja terveyspalveluihin, on sivistystoimen oltava mukana lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluiden suunnittelussa. Näin varmistetaan, että yhdyspinnat maakunnan ja kuntien vastuulla oleviin palveluihin saadaan saumattomiksi. (Kaukonen, Pelkonen, Hastrup, Bergbacka, Mäkelä, Santala & THL LAPE-toimijat 2018, 1.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos linjaa, että lasten, nuorten, perheiden ja lasten oikeuksien tulee olla osa maakuntastrategiaa. Tällöin varmistetaan, että palvelut sovitetaan yli rajapintojen toimivaksi kokonaisuudeksi. Monialaiselle yhteistyölle järjestetään tarpeeksi aikaa. Kustannuksia on tarkasteltava lapsi- ja perhepalveluiden yhtenä kokonaisuutena maakunnan ja kuntien kustannukset huomioon ottaen. Tällöin käytettävissä olevat resurssit jaetaan vaikuttavasti ja oikeudenmukaisesti. Lapset, nuoret ja parheet otetaan mukaan palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluja johdetaan

yhtenä kokonaisuutena ja ne muodostavat yhden palvelukokonaisuuden. (Kaukonen ym. 2018, 2-5.)

Maakunta määrittelee sote-palvelujen rakenteet, palveluverkot, eri toimijoiden roolit ja kustannusvastuut. Maakunta vastaa myös toimintakulttuurien rakentumisesta sekä palvelujen yhteensovittamisen rakenteista ja toimintamalleista myös tilanteissa, joissa tarvitaan monia eri palveluja samanaikaisesti. (Kaukonen ym. 2018, 5-6.)

Maakunnallisesti yhtenäistä perhekeskustoimintamallia ollaan suunnittelemassa lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelujen vahvistamiseksi. Kehittämistyö pohjautuu kansalliseen lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelmaan 2020 – 2022. Perhekeskus tarkoittaa monialaista palveluverkostoa, joka sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut, varhaisen tuen sekä hoidon ja kuntoutuksen palvelut. Sitä johdetaan ja se toimii yhtenä kokonaisuutena, vaikka kaikkien palvelujen ei tarvitsekaan olla saman katon alla. Perhekeskustoimintamallin avulla puolestaan ohjataan perhekeskusten perustamista. Toimintamalli linjaa ja ohjaa palvelukokonaisuuksia, jotta niistä voidaan muodostaa perhekeskuksia. (Sote-uudistu Pirkanmaa 2022a.)

Pirkanmaalla kehitetään myös yhtenäisiä digitaalisia palvelupolkuja, joilla pyritään yhtenäistämään ja parantamaan palveluiden saatavuutta kaikille pirkanmaalaisille. Uudistamalla toimintamalleja henkilöstön ja asiakkaiden kanssa saadaan digitaalisia palveluja otettua käyttöön vähitellen. Tarvitaan myös muutosvalmennusta, henkilöstön kouluttamista, sekä monikanavaista viestintää ja markkinointia niin henkilöstölle kuin asiakkaillekin. (Sote-uudistu Pirkanmaa 2022b.)

7 TYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS

Opinnäytetyössäni kyse on tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta, jossa käytännön ongelmat ohjaavat tiedontuotantoa ja kehittämisessä sovelletaan tutkimuksen tietoja. Perustutkimuksesta saatavaa teoreettista ja kuvailevaa tietoa käytetään apuna käytännöllisten ongelmien ratkaisemiseen. On tärkeää, että tiedon todenmukaisuuden lisäksi sen on oltava myös hyödyllistä. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa on tarkoituksena luoda muutosta, mutta pyrkiä samalla kuitenkin perusteltuun tiedon tuottamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 19-20, 22–23, 121-122.) Tarkoituksena oli alkujaan tehdä kehittämistyötä opinnäytetyön tekemisen aikana, mutta jäätyäni perhevapaille työstäni jää konkreettiset teot tehtäväksi vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on aina tapaustutkimus, jossa tutkitaan määrätietoisesti jotakin kohdetta, kuten yksilöitä, ryhmiä tai laitoksia. Laadullisen tutkimuksen pienin yksikkö on yksi, joka tarkoittaa yhtä ryhmää tai organisaatiota. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoituksena tehdä yleistyksiä ja havainnot perustuvat pitkälti tutkijan omaan ymmärrykseen ja tulkintaan. (Pitkäranta 2014, 29-30.) Tutkimus on siis lähtökohtaisesti subjektiivista, eli tehtyihin tulkintoihin, valintoihin ja johtopäätöksiin vaikuttavat tutkijan omat käsitykset ja arvot (Vilkkä 2021, luku ”Tutkimusprosessi käytännössä”).

Tutkimusmenetelmänä on määrällinen tutkimusote. Valikoidulle joukolle lähetin kyselylomakkeen, jossa oli sekamuotoisia kysymyksiä kahdeksan kappaletta ja avoimia kysymyksiä neljä kappaletta. Kyselylomake oli standardoitu, eli kaikilta vastaajilta kysyttiin samat asiat täysin samalla tavalla (Vilkkä 2021, luku ”Määrällinen tutkimusmenetelmä käytännössä”).

7.1 Tutkimuskysymykset

Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkosto ei toimi tällä hetkellä. Opinnäytetyöni tarkoitus on luoda verkoston pohjaksi toimintamalli, joten se on työelämälähtöinen kehittämistehtävä. Aikaisemmin verkoston yksi selkeä ongelmakohta on ollut se, että on kokoonnuttu koska siihen on velvoite, mutta käsiteltävät asiat ovat olleet hankalia löytää. Ohjaus- ja palveluverkosto tarvitsee selkeän mallin siitä, mitä asioita käsitellään ja millä vastuulla. Verkoston tehtävänä

on myös pystyä vastaamaan ajankohtaisiin nuoria koskeviin asioihin, joten malli toimii vain toiminnan pohjana ja jättää tilaa nopealle reagoinnille ja keskustelulle ajankohtaisista asioista.

Opinnäytetyötä tehdessäni keskeiset tutkimuskysymykseni ovat olleet:

- Miten ohjaus- ja palveluverkosto toiminta on järjestetty Pirkanmaan kunnissa
- Millaisia hyviä käytänteitä ohjaus- ja palveluverkostoilla Pirkanmaalla on
- Miten näitä hyviä käytänteitä voidaan soveltaa Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkostossa

Kuntien ohjaus- ja palveluverkostoihin kuuluu jäseniä monilta eri palvelualueilta ja esimerkiksi edustajia KELAsta ja puolustusvoimista. Rajasin opinnäytetyöni kuitenkin käsittelemään asiaa nuorisopalveluiden näkökulmasta, sillä työni tilaaja on Hämeenkyrön nuorisopalvelut ja Hämeenkyrössä verkoston vetovastuu on nuorisopalveluilla. Tämän vuoksi päädyin lähettämään kyselyn Pirkanmaan kuntiin nuorisopalveluiden edustajille ohjaus- ja palveluverkostossa. Kunnasta riippuen tämä edustaja saattoi olla nuoriso-ohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä tai nuorisopalveluiden esihenkilö. Huomioitavaa on, että etsivä nuorisotyö ei jokaisessa kunnassa kuulu nuorisopalveluiden alaisuuteen, vaan esimerkiksi Hämeenkyrössä etsivä nuorisotyö on työllisyyspalveluiden alaisuudessa. Tällöin etsivä nuorisotyöntekijä saattaa olla jäsenenä ohjaus- ja palveluverkostossa, mutta kyselyni ei suuntautunut heille.

Tämä työelämälähtöinen kehittämistehtävä oli tarkoitus toteuttaa siten, että olisin itse päässyt kokeilemaan tuottamaani mallia käytännössä ja työni edetessä saada Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkosto uudestaan toimintaan. Perhevapaani vuoksi tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista, sillä opinnäytetyöni teen pitkälti vapaideni aikana ja palaan työhöni opinnäytetyöni valmistuttua, tarkoitukseni lähteä silloin käynnistämään ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa luomani mallin pohjalta. Ajankohta verkoston uudelleenkäynnistämiseksi on erittäin suotuisa työhöni palatessa, sillä koronaepidemia ja sen tuomat muutokset työn tekoon jättivät ohjaus- ja palveluverkoston taka-alalle ja nyt se odottaa uudelleenkäynnistymistä uusien jäsenten kanssa.

7.2 Ohjaus- ja palveluverkostojen tilanteen kartoittaminen

Luodakseni Hämeenkyrön kunnalle mahdollisimman toimivan mallin ohjaus- ja palveluverkostolle lähdin kartoittamaan, miten verkosto toimii muissa Pirkanmaan kunnissa. Valmistelin Webropol-kyselyn, jonka kysymykset laadin huolellisesti. Kysymysten pohjana käytin AVIn Nuorten ohjaus- ja palveluverkostot ja kunnallisen nuorisotyön palvelut PSAVI-

alueen kunnissa-verkkojulkaisun (Stewart 2018) kysymyksiä. Kyselyssäni oli 12 kysymystä, joista neljä oli avoimia kysymyksiä. Kyselyn kysymykset keskittyvät nuorten ohjaus- ja palveluverkoston rakenteellisiin asioihin sekä etenkin nuorisolain asettamiin kolmeen verkoston tehtävään ja kuinka niihin tehtäviin on pyritty kunnissa vastaamaan.

Työni puolesta tunsin Nuorten ääni Pirkanmaalla-hankkeen koordinaattori Liisa Hietamaan ja kysyin häneltä sähköpostilistaa Pirkanmaan kuntien nuoriso-ohjaajista. Hietamaalta sain sähköpostilistan ja tarkastin sen käymällä läpi kuntien internet-sivujen nuorisopalveluiden yhteystietoja. Joulukuussa 2020 kysyin sähköpostitse jokaisesta kunnasta sellaisen työntekijän yhteystietoja, jotka toimivat nuorisopalveluiden edustajana kunnan ohjaus- ja palveluverkostossa. Vastauksen sain 21 kunnasta, joiden mukaan laadin sähköpostilistan ja lisäsin listalle kahdesta kunnasta nuorisopalveluiden henkilöstön yhteystiedot, jotka löysin kyseisten kuntien internet-sivuilta.

Huomioitavaa on, että kahdesta kunnasta nuorisopalveluiden työntekijä kysyi minulta, mitä verkostoa tarkoitan, sillä kuntien sisällä verkoston nimi vaihtelee suuresti. Erään työntekijän kanssa käydyn sähköpostikeskustelun pohjalta voisin arvella, että ohjaus- ja palveluverkoston toiminta on sisällytetty osassa kunnissa jonkin toisen verkoston toimintaan ja tällöin on ollut vaikea heti kertoa, mikä verkosto toteuttaa nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle asetettuja tehtäviä.

Tammikuussa 2021 lähetin Webropol-kyselyyn linkin saatekirjeineen kaikkiin Pirkanmaan kuntiin (23 kpl). Kunnasta riippuen kysely lähetettiin yhdelle tai useammalle henkilölle, yhteensä 33 henkilölle. Kyselyssä en kysynyt vastaajan kuntaa, koska tällöin en olisi voinut taata vastaajan anonymiyyttä ja tavoitteeni oli luoda muiden kuntien käytänteiden pohjalta paras mahdollinen malli Hämeenkyröön, joten vastaajan kunta ei ollut tulosten kannalta tärkeä. Vastausaikaa oli noin kaksi viikkoa ja vastausajan loppupuolella lähetin kaikille vielä muistutusviestin kyselyyn vastaamiseksi. Vastauksia sain kahdeksan kappaletta. Vastausten joukossa saattaa olla saman kunnan vastauksia useampi, mutta tutkimuskysymykseni kannalta oli tärkeämpää saada useamman vastaajan näkökulmia siihen, miten ohjaus- ja palveluverkosto toimii tai pitäisi toimia, kuin eritellä kuntien erilaisia tilanteita. Olisin toivonut hieman suurempaa vastaajamäärää, mutta minulle oli tärkeää saada hyviä vastauksia avoimiin kysymyksiin ja näihin oltiinkin huolellisesti vastattu.

Kyselyn teettämisen jälkeen jäin heti perhevapaalle ja tämän vuoksi aloitin vastausten analysoinnin syyskuussa 2021. Webropol-kyselyohjelman avulla vastausten analysointi oli

helppoa, sillä ohjelma laskee itse vastausprosentit ja tekee vastauksista helppolukuisia kaavioita. Vastausten vähyden vuoksi avoimista kysymyksistä ei ollut tarvetta tehdä suurempaa teemoittelua, vaan aineistoa oli suhteellisen helppo käyttää hyödyksi pohtiessani uutta, toimivampaa mallia Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston pohjaksi. Avoimista kysymyksistä sain hyviä esimerkkejä siitä, mitä työntekijät ohjaus- ja palveluverkoston toivovat ja millaisia hyviä käytänteitä niissä jo on olemassa.

Osa avoimen kysymysten vastauksista oli erittäin mielenkiintoisia ja olisin mielelläni toteuttanut haastatteluja syventääkseni tietämystä esiin nostettavista asioista. En voinut kuitenkaan kysyä kyselyssä vastaajien kuntaa anonyymiyden takaamiseksi, joten valinnat haastateltaviksi olisivat olleet vaikeita. En nähnyt tarpeelliseksi haastatella sellaisen kunnan ohjaus- ja palveluverkoston jäsentä, jossa toiminnan ongelmat ovat samankaltaisia kuin Hämeenkyrössä. Olin myös ajatellut tehdä ryhmähaastattelun Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston jäsenille, jossa olisin kartoittanut heidän mielipiteitään siitä, mikä verkostossa on toimivaa ja mihin kaivattaisiin parannusta. Ongelmaksi muodostui työntekijöiden suuri vaihtuvuus ja Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston jäsenten vaihtuminen, jolloin sopivia henkilöitä haastateltaviksi ei löytynyt.

7.3 Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaohje

Opinnäytetyön tuloksena syntyi Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle toimintaohje (liite 1). Ohjeen tarkoituksena on olla suunnannäyttäjänä verkoston tavoitteille ja toiminnan kehittämiseksi. Se toivottavasti myös auttaa verkostoa juurruttamaan paikkaansa Hämeenkyrön työryhmien keskellä. Toimintaohje on konkreettinen apu esimerkiksi uusien työntekijöiden tai verkoston jäsenten perehdyttämisessä ja toivon, että sitä tullaan tulevaisuudessa myös päivittämään nuorisopalveluiden toimesta.

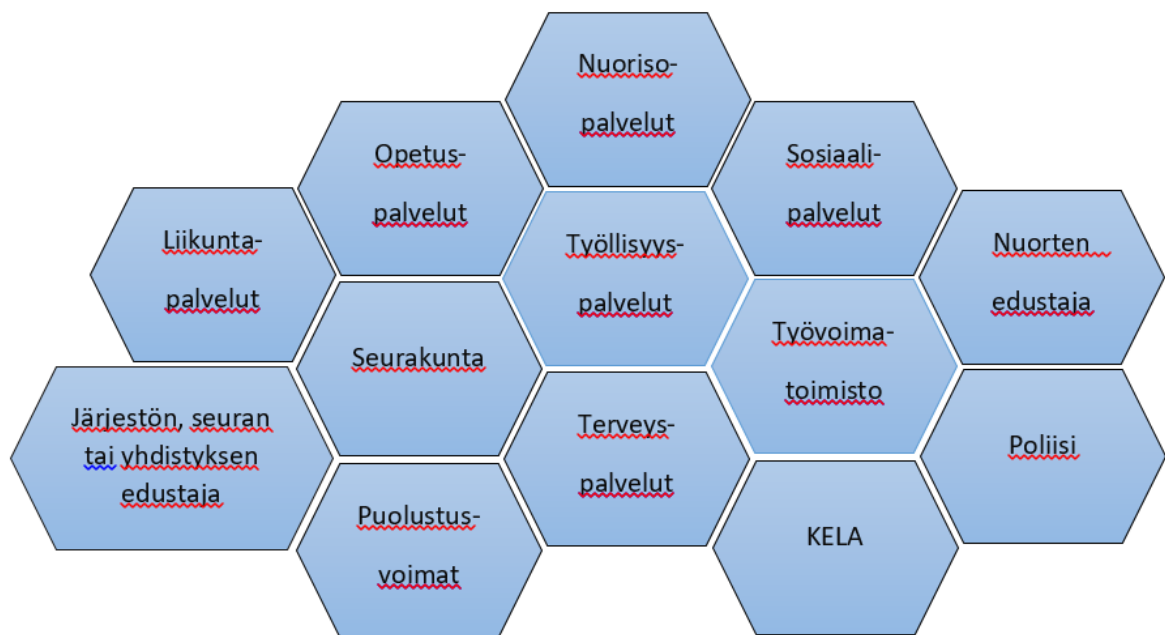
Toimintaohjetta voivat käyttää pohjana myös muut kunnat kehittäessään nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaansa.

8 TULOKSET

Kyselyyn vastaajia oli kahdeksan kappaletta ja vastaajat olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Ainoastaan vapaan sanan kohtaan vastauksia oli tullut neljä kappaletta. Suurin osa vastaajista ilmoitti, että kuntaan oli perustettu uusi ryhmä ohjaus- ja palveluverkostolle ja vain harva ilmoitti, että verkoston tehtävät on annettu jo olemassa olevalle verkostolle.

8.1 Ohjaus- ja palveluverkoston rakenne

Kaikki vastaajat ilmoittivat, että ohjaus- ja palveluverkostossa on mukana nuorisopalveluiden ja sosiaalipalveluiden edustaja. Suurimmalla osalla edustaja on myös liikunta-, opetus- ja terveyspalveluista sekä työllisyyspalveluista, poliisista ja seurakunnalta. Nuorten edustajan ilmoitti mukana olevan viisi vastaajaa. KELAn ja puolustusvoimien edustus oli mukana vain harvalla vastaajista. Kuva 2 havainnollistaa, mitä eri tahoja vastaajat ilmoittivat verkostossaan olevan mukana. Näiden valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi osa vastaajista ilmoitti heidän verkostoonsa kuuluvan myös kaupungin hallituksen edustajan, etsivän nuorisotyön edustajan sekä kulttuuri- ja kirjastopalveluiden edustajan. Etsivän nuorisotyön osalta on tärkeää huomata, että kuntakohtaisesti on vaihtelua siinä, kuuluuko etsivä nuorisotyö nuorisopalveluiden alaisuuteen vai esimerkiksi työllisyyspalveluiden alle.

Kuva 2. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa mukana olevia tahoja

Hämeenkyrössä uuden ohjaus- ja palveluverkoston jäseniä mietittäessä pohdittiin pitkään, mitkä tahot olisivat tarkoituksenmukaisia olla mukana verkostossa, jotta jäseniä ei lukumäärällisesti olisi myöskään liikaa. Liian suuri verkosto aiheutti aikaisemmin turhautumista, kun sitoutuminen toimintaan jäi vähälle. Vaikutti siltä, että verkoston kokoontumiseen osallistuminen ei tuntunut niin tärkeältä, kun jäseniä oli paljon. Tällöin päädyttiin siihen, että noin kymmenen jäsentä on riittävästi. (Hämeenkyrön kunta 2018c.)

Poliisin edustus olisi hyödyllinen Hämeenkyrössäkin, mutta heidän resurssinsa eivät tällä hetkellä riitä mukana olemiseen. Puolin ja toisin olisi hyödyllistä jakaa tietoa nuorten suosimista hengailupaikoista ja keskittää toimintaa sellaiseen käyttäytymiseen, joka on tuottanut ongelmia. Yhteistyötä poliisin kanssa voitaisiin Hämeenkyrössä lisätä miettimällä, mitkä asiat olisivat tarkoituksenmukaisia saattaa poliisin tietoon ja pitää yllä siten viestintää poliisin suuntaan. Nyt liian usein poliisia ei informoida ajankohtaisista asioista, kun ajatellaan, ettei heillä ole kuitenkaan resursseja kyseiseen asiaan puuttumiseen.

Käytännön tason työntekijöitä oli mukana kaikkien vastaajien verkostoissa. Keskijohdon, eli päällikkötason edustajia oli mukana suurella osalla ja puolella vastanneista edustajia oli lisäksi johdon tasolta kuten eri toimialojen johtajia. Suuri osa ilmoitti, että verkostossa on myös nuorten edustus.

Verkoston kookoontumistiheydessä oli paljon hajontaa. Vastausvaihtoehtoina olivat kerran kuussa, neljä kertaa vuodessa, kaksi kertaa vuodessa ja vain tarpeen vaatiessa. Jokainen vaihtoehto sai tasaisesti vastauksia. Avoimissa vastauksissa toivottiin, että kokoontumiset saataisiin säännöllisiksi.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työnjaossa oli malleja lähes yhtä paljon kuin vastanneita kuntiakin. Noin puolet vastaajista ilmoitti verkoston puheenjohtajana toimivan nuorisopalveluiden edustajan, esimerkiksi nuorisosihteeri tai nuorisotyön koordinaattori. Puheenjohtajana toimii myös muun muassa sivistysjohtaja, kasvatusjohtaja ja johtava sosiaalityöntekijä. Hyvin kuntakohtaista näyttää olevan myös se, kuka valmistelee sisällön, toimii koollekutsujana tai toimii sihteerinä. Vain yksi vastaajista ilmoitti, että puheenjohtaja valitaan vuosittain.

8.2 Ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät

Nuorisolaissa (1285/2016) verkostolle on asetettu tehtäväksi koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkostot haalivat tietoa monen eri kanavan kautta. Tilastokeskus,

nuorisovaltuusto, opetushallituksen tilastot, seurakunta, tietoa nuorista-verkkosivut sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos saivat jokainen tasaisesti vastauksia. Näiden lisäksi osa vastaajista ilmoitti keräävänsä tietoa myös järjestöiltä ja seuroilta sekä teettäneensä kunnan nuorille tätä asiaa varten kyselyn. Jokainen vastannut kunta käytti kouluterveyskyselyn tuloksia arvioidessaan nuorten tilannetta ja avoimien kysymysten vastauksissa oli mainittu kouluterveyskysely tärkeänä informaation lähteenä, jonka pohjalta suunnitellaan erilaisia teemaviikkoja ja tapahtumia esiin nousseiden huolenaiheiden pohjalta. Kouluterveyskysely nousikin selkeästi erittäin tärkeäksi informaation lähteeksi. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaajat olivat nostaneet esille tiedonsaannin lähteiksi työvoiman ja poliisin tilastot, kaupungin omat tilastot, etsivän nuorisotyön tilastot, hankkeista saadut tilastot ja nuorilta saadun tiedon sekä toimialojen työntekijöiden kokemus- ja tilastotiedon.

Näyttääkin siltä, että tietoa on paljon tarjolla, mutta kysely ei antanut vastauksia siihen, onko tarjolla olevaa tietoa osattu käyttää hyödyksi. Tilastojen läpikäynti sekä oleellisen tiedon etsiminen vaatii resursseja. Konkreettisiksi asioiksi joita verkosto on tehnyt, mainittiin esimerkiksi kunnan nuorten palvelujen, nuorten vaikuttamiskanavien ja ennaltaehkäisevän työn tilan kartoittaminen, kunnan hyvinvointisuunnitelman laatimiseen osallistuminen sekä nuorten vaikuttamiseen liittyvän lehtijutun kirjoittaminen. Kolmannes vastanneista mainitsi myös verkoston pohtineen omaa toimintaansa ja tavoitteitaan.

Useampi vastanneista kertoi, että kouluterveyskyselyjen vastausten pohjalta keskustellaan sen hetkisistä huolenaiheista ja ilmiöistä, ja tehdään toimenpiteitä niiden korjaamiseksi. Hämeenkyrössäkin kouluterveydenhoitaja on suodattanut kouluterveyskyselyn ja esiteltyt oleellisen tiedon ohjaus- ja palveluverkoston kokouksessa, jonka pohjalta yhdessä on keskusteltu nuorten tilanteesta.

Toisena verkoston tehtävänä on edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta. Suurimmassa osassa vastanneista kunnista tähän tehtävään on pyritty vastaamaan olemalla tietoisia jokaisen työntekijän toimenkuvasta verkostossa sekä on pyritty kehittämään uusia tapoja sujuvampaan tiedonvaihtoon. Kolmannes vastaajista ilmoitti, että kunnassa on järjestetty työntekijöille yhteisiä koulutuksia sekä luotu yhteisiä toimintaohjeita.

Kolmantena verkoston tehtävänä on edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteuttamiseksi. Nuorisotoiminnalla tarkoitetaan tässä nuorten omaehtoista toimintaa. Puolet vastanneista ovat

pyrkineet vastaamaan tehtävään selvittämällä, millaista omaehtoista toimintaa nuoret kaipaavat. Reilu kolmannes vastanneista ilmoittivat tiedottaneensa nuoria omaehtoisen toiminnan mahdollisuuksista sekä tarjonneet tiloja nuorisoryhmien käyttöön. Tilojen käyttöön ei lasketa nuorisotilojen yleisiä aukioloaikoja. Neljännes vastaajista vastasi tukeneensa rahallisella avustuksella. Reilu kolmannes vastaajista ilmoitti myös, ettei verkosto ole tukenut nuorten omaehtoista toimintaa. Tähän tehtävään on siis jättänyt vastaamatta verrattain moni verkostoista. Yhtenä syynä saattaa olla se, että nuorten omaehtoinen toiminta ja siitä vastuu saatetaan nähdä olevan nuorisopalveluiden vastuulla ja heidän toimintaansa se toki osaltaan kuuluukin.

8.3 Kohti toimivampaa ohjaus- ja palveluverkostoa

Yksi avoimista kysymyksistä selvitti, millaisia asioita vastaajat toivoivat nuorten ohjaus- ja palveluverkostolta, jotta se koettaisiin mahdollisimman hyödylliseksi omaa työtä ajatellen. Vastauksia sain kahdeksan kappaletta, eli jokaiselta kyselyyn vastanneelta. Verkoston koontumisia toivottiin säännöllisiksi, ja eräässä kunnassa verkoston laajan jäsenmäärän vuoksi kokoukset tarvitsisi olla erittäin huolella ja ajoissa valmisteltu. Myös lähdemateriaali toivottiin ajoissa kaikille jäsenille toimitetuksi. Myös jäsenten sitouttamista toivottiin.

Yhteistyötä eri toimialueiden sekä poliisin kanssa toivottiin enemmän. Monessa toiveessa mainittiin nuorten palvelujen yhteensovittamista ja sujuvoittamista. Toivottiin, että nuorten palvelutarjonta ja -polut olisivat ajantasalla ja helposti löydettävissä sekä niitä osattaisiin hyödyntää oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä.

Lisäksi esiin nostettiin nuorten ohjaus- ja palveluverkostosta löytyvän asiantuntijuuden parempaa hyödyntämistä esimerkiksi päättäjien suuntaan. Verkostolta toivottiin kannanottoja ja suurempaa näkyvyyttä toiminnastaan ja nuorten asioita esillä pitäväksi. Myös nuorisotyön löytämistä sähköisiin perhekeskuksiin pohdittiin. Hämeenkyrössä sähköisen perhekeskuksen sivut valmistuivat helmikuussa 2022 ja niissä on nuorten palvelut hyvin esiteltyinä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkosta lähdetään todennäköisesti käynnistämään uudestaan syksyllä 2022. Uskon, että tämä on hedelmällinen aika pohtia ja kehittää verkoston toimintaa, sillä uudella kokoonpanolla verkosto ei ole vielä toiminut. Näin ollen verkostolta puuttuu selkeät toimintatavat, eikä vanhat tavat vaikuta liiaksi. Toivottavasti koronaepidemia on myös laantunut. Koronaepidemia on vaikuttanut nuorten elämään siinä määrin, että myös nuorten ohjaus- ja palveluverkoston on syytä kartoittaa tilannetta ja miettiä tarvittavia toimenpiteitä, joilla tuetaan nuoria koronaepidemian jälkeen.

Tässä luvussa pohdin muiden kuntien esiin nostamia tapoja ja hyviä käytänteitä suhteessa Hämeenkyrön tilanteeseen. Työni tilaaja on Hämeenkyrön nuorisopalvelut ja siksi suuntaan kirjoittaessani toimintaehdotukset Hämeenkyröön. Pidän toimintaehdotukset kuitenkin sillä tasolla, että niistä voi mikä tahansa pienempi kunta poimia malleja omaan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työhön. Kannustankin siis jokaisessa kunnassa pohtimaan, onko verkoston jäsenistö ja kokoontumistiheys tarkoituksenmukaista ja käsitelläänkö kokouksissa nuorisolain asettamia tehtäviä. Voisiko verkoston toimintaa parantaa? Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaohje (liite 1), joka toimii verkoston pohjana ja mallina. Olen kerännyt siihen hyvin tiivistetysti kehittämisehdotuksia ja tätä toimintaohjetta voivat myös muut kunnat halutessaan käyttää mallina oman toimintansa pohjana.

Nostan esille ehdotuksia toimivampaan yhteistyöhön ja asioita, joiden käsittelystä on helppoa lähteä liikkeelle. Tarkkaa suunnitelmaa en koe järkeväksi tehdä, sillä uskon että verkosto toimii paremmin, kun sen jäsenet saavat olla itse päättämässä toiminnastaan. Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston yksi suurimmista ongelmista on ollut se, ettei kokouksiin ole tuntunut löytyvän tarkoituksenmukaista sisältöä. Siksi olen keskittynyt nostamaan esille niitä asioita, joiden käsittelystä verkosto voi lähteä liikkeelle.

9.1 Rakenteelliset toimenpiteet

Hämeenkyrössä nähtiin aikaisemmin ongelmalliseksi se, että verkoston kokoontumisista puuttui usein päällikötason työntekijät. Tällöin asiat jäivät hyvin usein pöydälle, kun päätöksiä tekevät työntekijät puuttuivat. Tämä näkyi selkeästi käytännön tason työntekijöiden turhautumisena. Juuri siitä syystä Hämeenkyrössä päädyttiin valitsemaan ohjaus- ja palveluverkoston

jäsenet uudestaan siten, että jäseninä toimivat päättävässä asemassa olevat henkilöt. Käytännön tason työntekijöiden Nuorisotyöryhmän on tarkoitus nostaa aktiivisesti esille havaitsemiaan asioita ja tuoda niitä siten nuorten ohjaus- ja palveluverkoston käsiteltäväksi.

Vaikka Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston jäsenet on juuri uudelleen mietitty, olisi paikallaan kuitenkin miettiä, lähdetäänkö juuri sillä kokoonpanolla käynnistämään verkostoa uudestaan. Olisiko esimerkiksi yrittäjien edustaja tarkoituksenmukaista ottaa mukaan? Nyt myös esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden edustus puuttuu kokonaan. Itse koen, että yhteys sosiaalityöntekijöihin on tärkeää ja yhteistyö heidän kanssaan olisi syytä pitää kunnossa. Luottamushenkilöiden edustajien mukana olemisessa on se hyvä puoli, että tieto nuorten tilanteesta ja nuorten palvelujen tilanteesta välittyy paremmin myös luottamushenkilöille, mutta toisaalta käytännön tason työntekijät puuttuvat kokonaan, jolloin heidän äänensä voi jäädä kuulematta. Nykyisellä jäsenistöllä on varmasti paikallaan siirtää kokoukset pidettäväksi iltaiikaan, jolloin luottamushenkilöt ja nuorisovaltuuston edustaja pääsevät paremmin osallistumaan. Nyt myös etänä osallistuminen on paremmin mahdollista, joten on syytä miettiä, pidetäänkö kokoukset kasvokkain vai verkossa.

Hämeenkyrössä olisi kannattavaa päättää ainakin kokoontumisten vähimmäismäärä, esimerkiksi neljä kertaa vuodessa. Tällöin työntekijät tietäisivät kokoontumisen olevan tulossa ja voisivat nostaa asioita helpommin kokouksiin. Jos kokoontumistiheydeksi on päätetty ainoastaan tarpeen vaatiessa, on uhkana että kokoontumisväli pitenee liiaksi tai verkosto jää kokoontumatta, kuten Hämeenkyrössä on nyt käynyt. Kokoontumistiheys on syytä harkita tarkkaan, sillä kaksi kertaa vuodessa ei rasita jäseniä kovin paljoa, mutta toisaalta voi aiheuttaa sen, että kokoukset itsessään muuttuvat pitkiksi ja raskaiksi kun käsiteltäviä asioita on kerralla paljon. Kokoukset neljä kertaa vuodessa keventäisi yhden kokouksen asialistaa ja antaisi mahdollisuuden reagoida ajankohtaisiin asioihin nopeammin. Tarpeeksi usein tapahtuvat kokoontumiset auttaisivat varmasti myös pitämään verkoston tavoitteet ja tehtävät paremmin mielessä.

Hämeenkyrössä on pyritty lisäämään verkoston tiedonkulkua luottamushenkilöille valitsemalla ohjaus- ja palveluverkostoon edustajat sivistys- ja perusturvalautakunnasta sekä kunnan hallituksesta. Ohjaus- ja palveluverkostolle olisi hyvä luoda oma kanava esimerkiksi Teamsiin, nyt kun koronaepidemian vuoksi Teams on otettu koko kunnan henkilöstön viestintäkanavaksi. Tällaisen suljetun keskusteluryhmän etuna monesti on, että jäsenet uskaltavat matalammalla kynnyksellä esittää ryhmälle kysymyksiä ja jakaa tietoa, kun hänen ei tarvitse jokaisella kerralla pohtia, kenelle tietoa on järkevää välittää.

Ohjaus- ja palveluverkoston pöytäkirjojen ja muistioiden jakamista on myös syytä pohtia. Aikaisemmin pöytäkirja on jaettu ainostaan verkoston jäsenille itselleen, mutta olisiko jatkossa pöytäkirjat mahdollista tallentaa siten, että myös muut työntekijät ja esimerkiksi luottamushenkilöt pääsisivät pöytäkirjoja lukemaan. Tämä voisi lisätä verkoston tunnettavuutta ja yhteistyötä eri verkostojen ja työryhmien välillä.

Verkoston on syytä pyrkiä kehittämään toimintaansa paremmaksi myös jatkossa ja siksi palautteen keräämisen tärkeyttä ei pidä vähätellä. Verkoston puheenjohtajan olisi hyvä ottaa vastuulleen, että palautetta kerätään säännöllisesti ja se myös käsitellään yhteisesti.

Rakenteelliset toimenpide-ehdotukset tiivistetysti:

- Käytetään aikaa sen pohtimiseen, keitä verkostossa on jäsenenä, jotta verkoston toiminta olisi mahdollisimman tehokasta ja tarkoituksenmukaista
- Päätetään kokoontumistiheys ja mikäli mahdollista, kokouspäivät vuodeksi kerrallaan.
- Päätetään vastuualueista. Puheenjohtaja, sihteeri, viestintä jne.
- Päätetään pöytäkirjojen jakamisesta. Kenelle jaetaan ja missä kanavissa.
- Verkoston oma viestintäkanava esimerkiksi Teamsiin. Päätetään kenellä vastuu pitää viestintäkanavaa ajantasalla.
- Käytetään alussa aikaa siihen, että tullaan tutuiksi kaikkien jäsenten tehtävänkuvista. Millaisista asioista vastataan, mihin asioihin arki painottuu, millaisia tiedotuskanavia jäsenillä on, millaiset säädökset ja lait määrittelevät työtä jne. Voisiko esim. Teamsiin jokainen tehdä esittelyn itsestään
- Palautteen kerääminen jäseniltä ja sen läpikäyminen

9.2 Sisällölliset toimenpiteet

Hämeenkyrössä toimiva malli tilastotiedon käsittelyyn voisi olla se, että tilastojen esittelyvastuu jaetaan jäsenille, jotka suodattavat tiedon verkostolle valmiiksi. Teettämäni kyselyn vastausten perusteella Hämeenkyrössä olisi hyvä käydä läpi ainakin alla luettelemani tilastot. Haluan kuitenkin korostaa, että tämä luettelo on kyselyyni pohjautuva malli, josta Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkosto voi keskustella ja nostaa omaan toimintaansa hyödylliseksi katsomiaan kohtia. En tietenkään voi jakaa kenellekään toimijalle esittelyvastuuta, vaan sekin jää verkoston käsiteltäväksi ja ehdotukseni pohjautuu niihin henkilöihin, joka

arjessaan muutenkin on kyseisen tilaston kanssa tekemisissä ja jonka toimintaan tilasto vaikuttaa.

- Kouluterveyskysely. Kouluterveyskyselyn teettää terveyden ja hyvinvoinninlaitos kahden vuoden välein, seuraava vuonna 2023. Kyselyyn osallistuvat perusopetuksen 4. ja 5. vuosiluokan oppilaat, perusopetuksen 8. ja 9. vuosiluokan oppilaat sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat (THL 2021.) Kouluterveyskyselyn esittelijänä voisi toimia kouluterveydenhoitaja
- Etsivän nuorisotyön tilastot ja nuorten työttömyystilastot. Esittelijänä työllisyyspalveluiden päällikkö, jonka vastuualueella Hämeenkyrössä on myös etsivä nuorisotyö
- Nuorisobarometri. Nuorisobarometri mittaa suomalaisten 15-29 -vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita. Barometrin julkaisee valtion nuorisoneuvosto yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa vuosittain. (Valtion nuorisoneuvosto 2016a). Esittelijänä nuorisopalveluiden esihenkilö
- Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukset. Tutkimus käsittelee 7-29-vuotiaiden vapaa-aikaa painottuen mediaan, harrastamiseen ja liikuntaan (Valtion nuorisoneuvosto 2016b.) Esittelijänä kunnan nuoriso-ohjaaja
- Nuorisotilastot.fi:n keräämät tilastot nuorista ja nuorisotyöstä ympäri Suomen. (Nuorisotilastot.fi 2022). Esittelijänä nuorisopalveluiden esihenkilö
- Seurakunnan nuorisotilan ja muiden toimintojen kävijämäärät. Esittelijänä seurakunnan edustaja
- Kunnan nuorisopalveluiden tilastot. Esittelijänä kunnan nuoriso-ohjaaja

Näiden lisäksi löytyy tiedontuotantoa monesta muustakin paikkaa, kuten eri osaamiskeskuksista. Tällaisia osaamiskeskuksia ovat nuorisoalalla toimivien järjestöjen tilannekuvaan ja vaikuttavuuteen keskittyvä osaamiskeskus Kentauri, kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna, osallisuuden osaamiskeskus, kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus Into, digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verke ja nuorisotyöhön kouluissa ja oppilaitoksissa keskittyvä osaamiskeskus Nuoska (Nuoret ja osallisuus 2022).

Tietenkään pelkkä tiedon esille tuominen ei riitä, vaan ohjaus- ja palveluverkoston on syytä pohtia toimenpiteitä epäkohtiin, joita tilastotieto mahdollisesti osoittaa. On arvioitava nuorten elinoloja, palvelujen sujuvoittamista, palvelupolkujen toimivuutta, nuorisotyöttömyyden

seurauksia jne. Olisi myös mielenkiintoista, jos ohjaus- ja palveluverkostot tallentaisivat keräämäänsä tietoa johonkin valtakunnalliseen nuorisotiedon tuotantoon. Näin saataisiin kerättyä arvokasta alueellista tietoa nuorten elinoloista ja palvelujen toimivuudesta.

Hämeenkyrössä ohjaus- ja palveluverkosto laati nuorten palvelukartan vuonna 2015. Olin itse laatimassa ja kokoamassa palvelukarttaa ja huomasin prosessin aikana oppivani paljon muiden työntekijöiden tehtävänkuvasta. Vaikka ajattelin tuntevani kaikkien työnkuvan pääpiirteissään, oli minun palvelukartan laatimisen vuoksi kysyttävä paljon tähdentäviä kysymyksiä tehtävänkuvista ja vastuualueista. Tällöin huomasin konkreettisesti, kuinka vähän olin lopulta ymmärtänyt muiden tehtävänkuvia.

Hämeenkyrössä nuorten ohjaus- ja palveluverkosto voisi säännöllisesti selvittää, millaisia koulutustarpeita henkilöstöllä on. Etenkin nuorten kanssa töitä tekevillä voisi usein olla samankaltaisia toiveita lisäkoulutukseen, jolloin olisi järkevää kouluttautua samaan aikaan. Tämä toki osaltaan jo toteutuukin, mutta se olisi hyvä kirjata ohjaus- ja palveluverkoston tehtäviksi, jolloin se ei jää vain esihenkilöiden oman aktiivisuuden varaan.

Nuorisopalveluiden ja nuorisovaltuuston yhteistyöllä vuosittain järjestämän vaikuttamispäivän tulokset täytyy ehdottomasti tuoda verkoston tietoon. Tämä myös vahvistaa nuorten tunnetta siitä, että heidän mielipiteitään kuunnellaan oikeasti. Yhteistyötä oppilashuollon kanssa voisi tiivistää olemalla tietoisia siellä käsiteltävistä asioista. Verkoston olisi hyvä miettiä rooliaan myös sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnassa että sote-uudistuksen mukanaan tuomassa palvelujen kehittämisessä. Hämeenkyrössä nuorisopalvelut voisivat olla vastuussa selvittää tasaisin väliajoin, millaista omaehtoista toimintaa nuoret kaipaavat ja tuoda tulokset ohjaus- ja palveluverkoston.

Nuorten omaehtoisen toiminnan mahdollisuuksista tiedottamiseen voisi verkosto luoda oman mallinsa. Tarvitaanko esimerkiksi erillinen viestintäkanava, jonne Hämeenkyrön kaikki toimijat voisivat jakaa nuoria koskevia tapahtumia ja toimintoja ja tämän viestintäkanavan kautta toimijat voisivat jakaa tietoa edelleen omissa kanavissaan. Esimerkiksi nuorisopalvelut ja seurakunta omissa tiedotuskanavissaan. Tällainen on toiminut hyvin aikaisemmin pienemmässä mittakaavassa, kun nuorisopalveluilla on ollut yhteystiedot esimerkiksi koulujen ja vastaanotokeskuksen työntekijöihin, joka on vastannut omissa viestintäkanavissa tiedon välittämisestä. Näin tieto on kulkenut helpommin, kun se on osattu ohjata heti siitä vastaavalle työntekijälle.

Hämeenkyrön kunnan sosiaaliseen median olisi hyvä saada tasaisin väliajoin nostoja nuoria koskevista asioista, jolloin nuorten asioita pidetään paremmin esillä. Samasta syystä nostoja

voitaisiin tehdä paikallislehteen. Ylipäätään verkoston olisi hyvä pohtia omaa näkyvyyttään sekä kunnan sisällä että ulospäin kuntalaisille. Tiedetäänkö kunnan sisällä erilaisista verkostoista, vai olisiko paikallaan koota toimivien verkostojen tiedot samaan paikkaan, jotta ne tiedostaisivat toistensa olemassaolon ja voisivat luoda parempia keskusteluyhteyksiä toistensa välille.

Hämeenkyrössä ohjaus- ja palveluverkosto voisi kartoittaa, onko kunnalla tiloja, joita voisi tarjota nuorten omaehtoiseen toimintaan. Tilojen löytyminen voi olla haastavaa, sillä esimerkiksi nuorisotilat ovat lähes jatkuvasti käytössä. Aamupäivät ovat perhetyön ja starttivalmennuksen käytössä ja illat nuorisotilana. Myös esimerkiksi liikuntasalien vuorot ovat kattavasti varattuina. Omaehtoisen toiminnan paikkoja Hämeenkyrössä kuitenkin on, etenkin liikuntapaikkoina, mutta olisi ehkä hyvä selvittää, tuntevatko ja tietävätkö nuoret näiden paikkojen olemassaolosta.

Nuorten omaehtoisen toiminnan rahallisella avustuksella tukemista voisi selvittää. Olisiko esimerkiksi nuorisopalvelujen budjetissa mahdollisuuksia tällaiseen ja voisiko esimerkiksi nuorisovaltuusto olla mukana myöntämässä rahaa.

Kunnissa toivottiin poliisin mahdollisuutta osallistua ohjaus- ja palveluverkoston toimintaan. Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan (VANUPO) ohjelmassa 2020-2023 (opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 28) hallituksen nuorisopoliittisissa tavoitteissa ja toimenpiteissä yhtenä kohtana on vahvistaa moniammatillista yhteistyötä rikoksilla oireilevien nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Moniammatillisen Ankkuritoiminnan tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvointi sekä rikosten ennaltaehkäisy. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston olisi hyvä pitää huolta siitä, että Ankkuritoiminta toimii kunnassa Ankkuri-käsikirjan mukaisesti ja Hämeenkyrössä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa yhtenä toimenpiteenä onkin aloittaa Ankkuri-toiminta yhteistyössä poliisin kanssa myös Hämeenkyrössä (Hämeenkyrön lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025).

Sisällölliset toimenpide-ehdotukset tiivistetysti:

- Keskustellaan verkoston tehtävistä ja toiminnoista. Tavoitteiden ja välitavoitteiden laadinta
- Verkoston näkyvyys kunnan sisällä ja ulospäin kuntalaisille. Onko esimerkiksi kunnan työryhmät tietoisia toisistaan vai tarvitsisiko niiden tiedot koota samaan paikkaan
- Selvitetään tasaisin väliajoin, millaista omaehtoista toimintaa nuoret kaipaavat

- Kartoitetaan nuorten omaehtoisen toiminnan paikkoja
- Selvitetään rahallisen avustuksen mahdollisuutta nuorten omaehtoiseen toimintaan.
- Kartoitetaan säännöllisesti työntekijöiden koulutustarpeita
- Mukana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnassa
- Kerätään aktiivisesti tietoa alueen nuorista ja nuoria koskevista asioista ja tehdään niihin pohjautuvia toimenpiteitä
- Ollaan tietoisia nuorten palvelujen tilasta ja pyritään selkiyttämään palvelupolkuja. Pyritään helpottamaan monialaista yhteistyötä eri palvelualueiden välillä
- Keskustellaan, millainen rooli verkostolla voisi olla maakuntien aloittaessa toimintansa

10 POHDINTA

10.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöni aihe muodostui, kun Hämeenkyrössä nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kokoukset turhauttivat jäseniään, sillä verkoston tehtävät tuntuivat hankalilta toteuttaa, eikä verkoston toiminnalle ollut selkeää mallia. Kahvipöytäkeskusteluissa muiden kuntien nuoriso-ohjaajien kanssa minulle välittyi sellainen kuva, että monessa muussakin kunnassa tilanne on hyvin samankaltainen. Verkosto kokoontuu, mutta paljolti siksi, että sellainen pitää olla olemassa. Hämeenkyrössä verkoston toimintaa pyrittiin kehittämään vaihtamalla verkoston jäsenet työntekijätasolta päättävässä asemassa oleviin henkilöihin, mutta tällöin koronaepidemian vaikutuksesta verkoston toiminta jäi taka-alalle ja loppui kokonaan.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa on vahvasti kyse monialaisesta yhteistyöstä. Käsitteenä se on haastava, sillä se on jatkuvasti määrittyvä ja sillä viitataan hyvinkin erilaisiin yhteistyön muotoihin (Pärnä 2012, 48). Arkikäytössä kaikkien usein oletetaan ymmärtävän mitä sillä tarkoitetaan. Päädyin opinnäytetyössä tarkoittamaan sillä monenlaisia yhteistyömuotoja, joissa työntekijöinä voi olla eri ammattialojen edustajia, eri koulutusohjelmien omaavia työntekijöitä tai eri organisaation edustajia.

Olin lähes koko opinnäytetyöprosessin ajan pois työstäni Hämeenkyrön nuoriso-ohjaajana, joko perhevapailla tai opintovapaalla. Vaikka se antoi minulle enemmän aikaa keskittyä opintoihini, vieraannutti se myös ajankohtaisista asioista työpaikallani. Onneksi minulla kuitenkin on hyvät keskusteluyhteydet työpaikalleni vapaasta huolimatta. Opinnäytetyötä suunnitlessani tarkoituksena oli tehdä kysely, jonka pohjalta syvennän esiin nousseita teemoja teema-haastattelulla. Koronaepidemian myötä Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston toiminta loppui kokonaan, ennen kuin se ehti uudella kokoonpanolla edes aloittaa. Näin ollen en voinut haastatella uusia jäseniä, koska heillä ei ollut kokemusta verkoston toiminnasta. Työntekijöiden vaihtuvuus aiheutti sen, etten voinut haastatella entisiä jäseniä. Perhe- ja opintovapaani tuntuivat pirstaloittavan työni tekemistä, kun opinnäytetyöprosessin välissä oli vuoden pituinen tauko. Poissaoloni töistä aiheutti myös sen, etten voinut kehittää verkoston toimintaa käytännössä. Näin ollen pääsen testaamaan toimenpide-ehdotuksiani vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyötä tehdessäni opin valtavasti hyvän ja toimivan verkoston toimintamalleista. Verkostojohtajalla on suuri rooli etenkin verkoston käynnistymisessä, mutta myös jatkossa. Nykyään johdetaan yhä useammin tiimejä ja verkostoja, jolloin johtajan tehtävänä on asioiden jakaminen, työntekijöiden sitouttaminen ja muutosjohtaminen (Hujala & Heikka & Fonsén 2012, 339). Verkostojohtajan täytyy antaa verkoston jäsenille tarpeeksi aikaa keskustelulle ja tutustumiselle, mutta myös osattava määrätietoisesti johtaa toimintaa kohti tavoitteita. Yksi suurin havaintoni on, että tietoa on paljon saatavilla, mutta sen käyttäminen toiminnan kehittämiseksi on erittäin haastavaa. Palveluiden kehittäminen yli hallintorajojen vaatii aikaa ja sinnikkyyttä sekä hyviä keskusteluyhteyksiä. Uskon kuitenkin, että toiminta-ehdotukseni antavat niin Hämeenkyrölle kuin muillekin kunnille eväitä nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittämiseksi.

Olen ollut vuodesta 2014 asti keskeisessä asemassa Hämeenkyrön kunnan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminnassa. Olen yhdessä puheenjohtajan kanssa miettinyt kokousten sisältöjä ja toiminut kokousten sihteerinä. Minulle on siis muodustunut vahva kuva siitä, mikä mielestäni Hämeenkyrön verkostossa toimii ja mikä ei. Tämän asian pyrin pitämään mielessäni koko opinnäytetyöprosessin ajan varoen, etten anna omien kokemusten ja näkemysten ohjata tiedonkeruuta tai tulosten analysointia. Tämä on myös yksi syy, miksi olisin haastatellut Hämeenkyrön ohjaus- ja palveluverkoston entisiä jäseniä. Haastattelemalla olisin saanut heidän näkemyksiään siitä, mikä on ollut toimivaa ja mitkä asiat vaativat kehittämistä.

Kyselyni yksi selkeä ongelmakohta oli se, etten kysynyt vastaajien kuntaa. Tämä oli tietoinen valinta, jota pohdin kyselyä tehdessäni. Nostin kuitenkin tärkeimmäksi asiaksi vastanneiden anonyymiyden suojaamisen kuin vastaajan kunnan selvittämisen. Tämä kuitenkin tarvitsi ottaa selkeästi huomioon tuloksia analysoitaessa. Vaikka vastaajia oli kahdeksan kappaletta, ei voida olettaa, että ne kertovat kahdeksan eri kunnan tilanteesta.

10.2 Tulosten pohdinta

Monialainen yhteistyö on parhaimmillaan kun asiakkaat, tässä tapauksessa nuoret, saavat asiantuntevaa apua ja palveluja ammattilaisilta. Tämä onnistuu, kun nämä ammattilaiset tietävät, keneen olla yhteydessä jotta asiakkaan ongelma pystytään kokonaisvaltaisesti ratkaisemaan. Pahimmillaan monialainen yhteistyö on loputtomia verkostokokouksia, yrityksiä vierittää ongelmien ratkaisua toisille ja epä tietoisuutta vastuista. (Arnkil & Seikkula 2005, 9.)

Monialainen yhteistyö vaatii jäseniltään avointa suhtautumista ja valmiutta muuttaa omia asenteitaan. Organisaation johdolta on saatava tukea ja aikaa halintorajat ylittävään yhteistyöhön. On kyettävä jakamaan omia resurssejaan yhteiseen toimintaan ja haluttava aidosti oppia yhdessä uutta. (Siurala 2011, 142-143.) Organisaatiossa on siis oltava kannustava ilmapiiri monialaisen yhteistyön tekemiseen ja myös työntekijän on aidosti haluttava tehdä töitä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston rakenteelliset kehittämiskohteet keskittyvät jäsenten valintaan ja toimintaan sitoutumiseen, kokousten säännöllisyyden tärkeyteen ja parempaan viestintään. Näistä asioita nostavat esille myös esimerkiksi Isoherranen ja Kuntaliitto puheessaan toimivasta monialaisesta yhteistyöstä. Ei siis pidä vähätellä monialaisen yhteistyön aloittamiseen tarvittavaa aikaa, jolloin keskustellaan jäsenten toimenkuvista, yhteisestä termistöstä ja yhteisistä tavoitteista. Jokaiselle verkoston jäsenelle on kirkastettava verkoston tehtävät ja eli miksi verkosto on olemassa ja millä keinoin tavoitteet saavutetaan.

Tulosten perusteella tietoa toiminnan tueksi on saatavilla, mutta sitä ei osata tai ehditä käyttää hyödyksi. Tämän vuoksi yksi toimenpide-ehdotukseni on, että verkosto valitsee käyttämänsä tiedontuotannon kanavat ja valitsee niiden esittelijöiksi vastuuhenkilön. Tällöin tiedon suodattamiseen kuluva aika tasaantuu ja tehostuu ja yhdessä päästään nopeammin pohtimaan, millaisia toimenpiteitä tuotetun tiedon myötä tarvitsee tehdä. Kuuren ja Lidmanin (2013, 42-43) toteavat, että verkoston täytyy pystyä toimimaan myös hyvässä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja jokaisen tahon tulee tarkastella omaa toimintaansa suhteessa muiden palveluihin. Tällöin kaikki tulevat tietoisiksi toistensa toiminnoista ja pystytään paremmin arvioimaan nuorten palveluja kokonaisuutena.

Olen tyytyväinen kyselyyn saamistani vastauksista etenkin niihin, jotka koskivat nuorten ohjaus- ja palveluverkoston sisältöjä. Niiden avulla olen saanut muodostettua vahvan kuvan siitä, millaisilla sisällöillä verkoston työtä olisi kannattavaa tulevaisuudessa viedä eteenpäin. Tokikin nyt on mielenkiintoista nähdä, miten ensi vuonna aloittavat hyvinvointialueet ja sen mukanaan tuomat hallinnolliset muutokset vaikuttavat kunnassa tehtävään monialaiseen yhteistyöhön. Vaikka sivistystoimi ei kuulukaan varsinaiseen sote-uudistukseen, on sillä kuitenkin tärkeä rooli olla muokkaamassa lasten, nuorten ja perheiden palveluja ja varmistaa, että maakuntien ja kuntien palvelujen rajapinnat saadaan sujuviksi (Kaukonen, Pelkonen, Hastrup, Bergbacka, Mäkelä, Santala & THL LAPE-toimijat 2018, 1). Toivon, että nuorten ohjaus- ja palveluverkosto pystyy kuitenkin ottamaan oman roolinsa myös tässä muutoksessa.

10.3 Jatkotoimenpiteet

Kun nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminta on saatu käyntiin, on sen toimintaa syytä tarkistaa ja arvioida säännöllisesti. Myös kohta toimintansa aloittavat hyvinvointialueet saattavat tuoda muutoksia verkoston toimintaan ja käsiteltäviin asioihin. Millaisen roolin verkosto ottaa esimerkiksi sähköisen perhekeskuksen kehittämisessä?

Nuorten kuuleminen on vielä haaste. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työssä nuorten hyvinvointi on keskiössä. Kuitenkin palvelujärjestelmiä tehostettaessa nuori itse jää usein huomiotta. (Kuure & Lidman 2013, 9.) Verkoston jäsenenä on paljon juuri nuorten kanssa töitä tekeviä ammattilaisia ja siksi ohjaus- ja palveluverkoston olisikin syytä olla hyvänä esimerkkinä muille nuorten äänen aidossa kuulemisessa. Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston on nimetty nuorisovaltuuston edustaja, mutta tämä ei automaattisesti tarkoita, että nuoria on kuultu. Yksi jatkotutkimuksen aihe voisikin olla juuri nuorten aito kuuleminen.

Tulosten perusteella tietoa nuorista, heidän hyvinvoinnista ja elämästä tuntuu olevan erittäin hyvin saatavilla. Tätä tietoa ei ehkä osata käyttää hyödyksi tai sitä ei ole aikaa käsitellä. Yksi erittäin tärkeä kehittämis ehdotus ja jatkotutkimuksen aihe olisikin, miten kaikkea saatavilla olevaa tietoa tulisi tulkita. Olisiko paikallaan koota kaikki nuoria koskeva tieto samaan paikkaan? Nyt tilastoja ja tietoja täytyy osata etsiä eri paikoista.

Tämä opinnäytetyö on tehty case-tutkimuksena Hämeenkyrön nuorten ohjaus- ja palveluverkoston. Tuloksista pystyvät kuitenkin myös muut kunnat valtakunnallisesti ottamaan omaan verkostoonsa parhaaksi katsomiaan kehitysehdotuksia. Opinnäytetyötä tehdessäni sain palautetta joidenkin kuntien työntekijöiltä siitä, että aihe on tärkeä ja ajankohtainen. Uskon, että kunnissa on tahtotila kehittää nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa kohti toimivaa ja tehokasta yhteistyötä, jossa nuoret ja heidän hyvinvointinsa ovat keskiössä.

LÄHTEET

- Arnkil, Tom Erik & Seikkula, Jaakko 2005. Dialoginen verkostotyö. Tammi, Tampere: Tammer-Paino Oy
- Gretschel, Anu & Mulari, Timo 2013. Ryhmistä verkostoiksi ja verkoston toiminta laadukkaaksi. Monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämishankkeen loppujulkaisu. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto
- Hirschovits-Gerz, Tanja 2021. Mistä koostuu aikuistuvien nuorten tuki? Lämpimät verkostot palveluiden yhteensovittamisen perustana. THL-blogi. Viitattu 25.1.2022. <https://blogi.thl.fi/mista-koostuu-aikuistuvien-nuorten-tuki-lampimat-verkostot-palveluiden-yhteensovittamisen-perustana/>
- Holmroos, Mari (2020). Monitoimijuus kehittämissyhteisöissä ja ihmisten johtamisen hyvät käytännöt. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.9.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/346213/Opinn%c3%a4ytety%c3%b6%20Holmroos%20Mari.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Hujala Eeva & Heikka Johanna & Fonsén Elina 2012. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta johtamisen työkaluna. Teoksessa Anneli Anttonen & Arto Haveri & Juhani Lehto & Hannele Palukka (toim.). Julkisen ja yksityisen rajalla: Julkisen palvelun muutos. (e-kirja) Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy, 335-357.
- Hämeenkyrön kunta 2018a. Nuorisofoorumin muistio 18.06.2018. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2018b. Nuorisofoorumin muistio 15.05.2018. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2018c. Nuorisofoorumin muistio 06.03.2018. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2018d. Nuorisofoorumin muistio 6.03.2018. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2018e. Nuorisofoorumin muistio 16.01.2018. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2017. Nuorisofoorumin muistio 21.11.2017. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2016a. Nuorisofoorumin muistio 03.11.2016. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2016b. Nuorisofoorumin muistio 10.03.2016. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön kunta 2014. Nuorisofoorumin muistio 20.11.2014. Ei julkaistu
- Hämeenkyrön lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2023. Viitattu 22.2.2022. https://hameenkyro.fi/wp-content/uploads/2021/02/Hameenkyron-lasten-ja-nuorten-hyvinvointisuunnitelma-2021-2025_valtuuston-hyvaksyma.pdf
- Isoherranen, Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus – Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18. Helsinki:Unigrafia
- Isoherranen, Kaarina 2008a. Yhteistyön uusi haaste – moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa Kaarina Isoherranen & Leena Rekola & Raija Nurminen. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 26-48.

- Isoherranen, Kaarina 2008b. Toiminnan arviointi ja kehittäminen. Teoksessa Kaarina Isoherranen & Leena Rekola & Raija Nurminen. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 161-172.
- Isoherranen, Kaarina 2008c. Moniammatillinen toiminta ryhmäilmionä. Teoksessa Kaarina Isoherranen & Leena Rekola & Raija Nurminen. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 84-144.
- Kaukonen, Päivi & Pelkonen, Marjaana & Hastrup, Arja & Bergbacka, Katja & Mäkelä, Jukka & Santala, Reima & THL LAPE-toimijat 2018. Lapsille ja nuorille hyvä sote. LAPE-teesit sote-palveluiden uudistamisen tueksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkojulkaisu. Viitattu 25.2.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137190/THL_PT_051_2018%20web.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Koivisto, Juha & Pohjola, Pasi & Lyytikäinen Merja & Liukko Eeva & Luoto Eija 2016. Ratkaisuja palveluiden yhteensovittamiseen. Innokylän innovaatiokatsaus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 9.3.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131490/URN_ISBN_978-952-302-769-5.pdf?sequence=1
- Kuntaliitto 2014. Tartu Verkkoon. Työvälineitä verkostojen johtamiseen ja kehittämiseen. E-julkaisu. Viitattu 14.11.2021. file:///C:/Users/honka/Desktop/1647-tartuverkkoon_ebook-2014.pdf
- Kuure, Tapio. & Lidman, Jukka 2013. Yhteisellä työllä parempaa: Opaskirja monialaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys. Viitattu 9.3.2022. <https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/yhteisella-tyolla-parempaa.pdf>
- Lybeck, Tuula & Walldén, Jaana 2011. Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Kimmo Aaltonen (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. As Pakett, Tallinna: Tietosanoma Oy, 25-58.
- Nuoret ja osallisuus 2022. Nuorisoalan osaamiskeskukset. Viitattu 15.2.2022. <https://nuoretjaosallisuus.fi/nuorisoalan-osaamiskeskukset/>
- Nuorisolaki 2016/1285. Annettu Helsingissä 21.12.2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp447492208>
- Nöjd, Taija 2015. Auditointi- ja itsearviointimalli. Teoksessa Taija Nöjd (toim.) Laatu! Tuloksia! Katsaus nuorisotyön arviointiin –julkaisu. Lappeenrannan kaupungin nuorisotoimi. Julkaisu on tehty osana Laatu nuorisotyöhön -hanketta. Viitattu 15.4.2022. https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2018-10/laatu_tuloksia_58_uutta.pdf
- Oinonen, Kirsi & Vähätiitto, Marjut 2002. Moniammatillinen yhteistyö lasten ja perheiden varhaisessa tukemisessa. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 12.9.2021. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/23326/urn_nbn_fi_uef-20201238.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Helsinki.

- Pitkäranta, Ari 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. (E-kirja). Jokioinen: e-Oppi Oy
- Pärnä, Katariina, 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 4.9.2021. <https://www.utupub.fi/handle/10024/77506>
- Siurala, Lasse 2011. Moniammatillinen työ ja sen siirtyminen verkkonuurisotyöhön. Teoksessa Kimmo Aaltonen (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. As Pakett, Tallinna: Tietosanoma Oy, 140-150.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti. Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2022:4. Helsinki. Viitattu 8.2.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163755/Sosiaaliturvakomitea_2022_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sote-uudistus Pirkanmaa 2022a. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Viitattu 9.2.2022. <https://soteuudistus.pirkanmaa.fi/pirkanmaan-tulevaisuuden-sote-keskus/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut/>
- Sote-uudistus Pirkanmaa 2022b. Digitaaliset palvelut. Viitattu 9.2.2022. <https://soteuudistus.pirkanmaa.fi/pirkanmaan-tulevaisuuden-sote-keskus/digitaaliset-palvelut/>
- Stewart, Kirsi-Marja 2018. Aluehallintovirastojen julkaisuja 58/2018, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostot ja kunnallisen nuorisotyön palvelut PSAVI-alueen kunnissa 2018. Opetus- ja kulttuuritoimi. <https://docplayer.fi/105282433-Nuorten-ohjaus-ja-palveluverkostot-palvelut-psavi-alueen-kunnissa-2018.html>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Kouluterveyskysely. Viitattu 8.11.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy
- Ursin, Jani 2013. Monialainen yhteistyö ja sen arviointi nuorisopalveluissa: kirjallisuuskatsaus, Opit käyttöön -hanke. Koordinaatti; Sosiaalikehitys Oy. Viitattu 15.11.2021. <http://www.koordinaatti.fi/sites/default/files/monialainen-yhteistyö-ja-sen-arviointi.pdf>
- Valtioneuvoston kanslia 2019. Verkostojohtamisen opas. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:12. Helsinki. Viitattu 15.11.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161513/VNK_12_19_Verkostoj_ohtamisen_opas.pdf
- Valtion nuorisoneuvosto 2016a. Nuorisobarometri. Viitattu 8.11.2021. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>
- Valtion nuorisoneuvosto 2016b. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus. Viitattu 8.11.2021. <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorten-vapaa-aikatutkimukset/>
- Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. (E-kirja.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Toimintaohje

Hämeenkyrö nuorten ohjaus- ja palveluverkosto

Nuorisofoorumi

Nuorisopalvelut

Kaisa Honkala

2022

Hämeenkyrö

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät

Nuorisolaki (2016/1285) asettaa nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle kolme tehtävää:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta;
- 3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi.

Jäsenet

Nuorisopalveluiden esihenkilö (pj)
 Työllisyyspalveluiden päällikkö
 Hallintopäällikkö
 Nuorisovaltuuston edustaja
 Sivistyslautakunnan edustaja
 Kunnanhallituksen edustaja
 Perusturvalautakunnan edustaja
 Hämeenkyrön seurakunnan edustaja
 Te-palveluiden edustaja
 KELAn edustaja

Koolle kutsuminen ja kokoontuminen

Nuorisopalveluiden esihenkilö toimii koollekutsujana.

Kokouksia pidetään neljä vuodessa.

Vuoden 2022 kokoukset pidetään seuraavasti:

pp.kk.vvvv

pp.kk.vvvv

Viestintäkanavat ja pöytäkirjat

Verkoston sisäinen viestintäkanava on...

Pöytäkirjat julkaistaan...

Mistä verkosto kokoaa tietoa

- Kouluterveyskysely
- Kunnan nuorisopalveluiden tilastot
- Etsivän nuorisotyön tilastot ja nuorten työttömyystilastot
- Nuorisobarometri
- Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukset
- Seurakunnan nuorisotilan ja muiden toimintojen kävijämäärät
- Nuorten vaikuttamispäivän tulokset

Vuosikello

Syyskuu 2022

- Järjestäytyminen
- Tehtäväkuvat
- Verkoston tarkoitus
- Ajankohtaiset asiat

Marraskuu 2022

- Tutustuminen jatkuu
- Tavoitteet
- Nuorten vaikuttamispäivän tulokset
- Ajankohtaiset asiat

Helmikuu 2023

- Sote-uudistus
- Nuorten omaehtoinen toiminta
- Ajankohtaiset asiat

Toukokuu 2023

- Nuorten tilanne kunnassa tilastojen valossa
- Ajankohtaiset asiat